

Звіт
про результати аудиту ефективності використання
бюджетних коштів, спрямованих на ведення лісового і
мисливського господарства, охорону і захист лісів у
лісовому фонді України

Відповідальний:
Член Рахункової палати
Віктор БОГУН

Київ

<http://www.rp.gov.ua>

Вступне слово члена Рахункової палати

Ми провели аудит ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів у лісовому фонді України.

Аудит охоплює як 2020 та 2021 роки, так і період відкритої військової агресії Російської Федерації проти України – 2022 рік та I півріччя 2023 року, коли лісова галузь стала особливо уразливою перед різними загрозами, такими як лісові пожежі, незаконні вирубки, мінування територій лісів тощо.

При проведенні аудиту, крім оцінки ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів у лісовому фонді України, також надано оцінку стану управління лісовими ресурсами та об'єктами державної власності, які належать до сфери управління Держлісагентства, оскільки в цей період розпочато реформу управління лісовою галузі України.

Ми сподіваємося, що наша оцінка, висновки та рекомендації сприятимуть як більш ефективному використанню бюджетних коштів, які спрямовуються у цю сферу, так і подальшій реалізації Державної стратегії управління лісами України до 2035 року.

Дякую об'єктам контролю за сприяння у проведенні аудиту. Висловлюю подяку колегам, які брали безпосередню участь у здійсненні аудиту, та колегам, які надавали експертні оцінки і рекомендації до матеріалів аудиту.

Віктор БОГУН

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ ДЛЯ КЕРІВНИЦТВА	4
ВСТУП	14
1. ЯК ВИКОРИСТАНО КОШТИ НА ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО І МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ОХОРОНУ І ЗАХИСТ ЛІСІВ У ЛІСОВОМУ ФОНДІ УКРАЇНИ.....	16
2. ЧИ ЗАБЕЗПЕЧЕНО ДІЄВИЙ ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ З ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВІ.....	27
3. ЧИ ВИКОНАНО РЕКОМЕНДАЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО ЗАХОДУ	30
4. ЯК РЕАЛІЗУЄТЬСЯ РЕФОРМУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ.....	32
5. ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕНО УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВА.....	37
5.1. Як забезпечено передачу активів при ліквідації та реорганізації територіальних органів, підприємств, організацій та установ, що належать до сфери управління Держлісагентства	37
5.2. Якими є результати діяльності підприємств та установ, що належать до сфери управління Держлісагентства	43
6. ЯК ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА	47
7. ЯК ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ ОХОРОНА І ЗАХИСТ ЛІСІВ У ЛІСОВОМУ ФОНДІ.....	55
8. ЯКИЙ ОБСЯГ ШКОДИ ТА ЗБИТКІВ ЗАПОДІЯНО ЛІСОВОМУ ФОНДУ ТА ПІДПРИЄМСТВАМ І УСТАНОВАМ, ЩО ПІДПОРЯДКОВУЮТЬСЯ ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВУ, ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	66
9. ІНФОРМАЦІЯ ПРО АУДИТ	70
10. ДОДАТКИ.....	72
11. СПИСОК СКОРОЧЕНЬ.....	76

РЕЗЮМЕ ДЛЯ КЕРІВНИЦТВА КЛЮЧОВІ ФАКТИ

За 2020-2022 роки та I півріччя 2023 року:

-1,9 млрд грн використано на забезпечення реалізації державної політики у сфері лісового та мисливського господарства.

4,9 млн грн - обсяг встановлених недовідків та порушень.

+16,0 млрд грн сплачено до державного бюджету лісокористувачами.

21 817,2 млн грн - збитки від незаконних рубок та пожеж.

1 343,3 млн грн - втрати лісового фонду та майна підприємств лісової галузі.

Понад **6 відс.** земель лісового фонду потребують розмінування.

146 лісгосподарських підприємств шляхом реорганізації присьдано до новоствореного

ДП «Ліси України»,

з яких **68** припинено.

Ліквідовано **24** обласних управлінь та створено **9** міжрегіональних управлінь.

6 333,8 млн грн -

вартість активів, переданих ДП «Ліси України».

33,9 відс. площ лісового фонду не відображено в обліку (7 лісгосподарських підприємств, 457,0 тис. га).

50 груп об'єктів майна державної власності, вартістю **33,9 млн грн** передано на приватизацію.

Видано **139 202** лісорубні квитки на заготовлю 77,5 млн м³ деревини на площі в **1,4 млн га**. Заготовлено **57,9 млн м³**, або 74,7 відс. площі лісорубних квитків. Обсяг заготівлі в 2022 році зменшився на 10,6 відс. порівняно з 2020 роком

На внутрішньому ринку України реалізовано **41,2 млн м³** деревини та лісопродукції, з яких 27,9 млн м³ на аукціонах (67,6 відс.) та 13,3 млн м³ населенню та підприємствам соціальної сфери (32,4 відс.)

Видано **314 813** сертифікатів про походження лісо- та пиломатеріалів для здійснення експортних операцій. Експортовано **11,3 млн м³ лісо- та пиломатеріалів**. Найбільші експортери: Румунія (1,8 млн м³), Китай (1,1 млн м³) та Угорщина (0,99 млн м³)

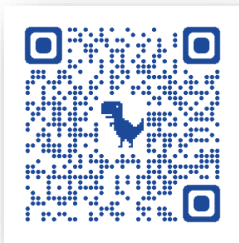
Виконано заходів з відновлення лісів на землях, наданих у постійне користування та лісорозведення, на площі **133,6 тис. га**, в тому числі створено нових лісів **7,9 тис. га**

Чому ми провели цей аудит

Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року на забезпечення реалізації державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, а також охорони, ефективного використання, збереження та відтворення лісового та природно-заповідного фонду України використано 1,9 млрд грн коштів державного бюджету.

У цей же період лісокористувачами в цілому до державного бюджету сплачено 16 млрд грн: 10,7 млрд грн (67 відс.) – ПДВ; 2,25 млрд грн (14 відс.) – частини чистого прибутку (доходу); 2,24 млрд грн (13,9 відс.) – рентної плати за лісокористування¹.

У 2022 році розпочато реформу управління лісової галузі України, яку спрямовано, зокрема, на створення у віданні Держлісагентства єдиного господарюючого суб'єкта (ДП «Ліси України») та розмежування контролюючої та господарюючої функцій. До новоствореного ДП «Ліси України» передається майно, права (включаючи право користування земельними ділянками лісового фонду) й обов'язки лісогосподарських підприємств, що реорганізуються.

За результатами попереднього аудиту ефективності використання коштів державного бюджету в лісовій галузі, проведеного в 2019 році, Рахункова палата, зокрема, рекомендувала Держлісагентству забезпечити ведення державного лісового кадастру та обліку лісів. Це сприяло б запобіганню виникнення ризиків втрати земель лісового фонду, а отже, і лісових ресурсів та функцій лісів.

Моніторинг стану виконання рекомендацій засвідчив неналежне виконання зазначеної рекомендації. Відкрита збройна агресія Російської Федерації проти України значно посилила ризики втрати як земель лісового фонду, лісових ресурсів та функцій лісів, так і державного майна, яке перебуває в управлінні Держлісагентства.

З метою надання оцінки ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів у лісовому фонді України, та стану управління лісовими ресурсами й об'єктами державної власності, які належать до сфери управління

¹ Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень державними органами в частині забезпечення контролю своєчасності, повноти нарахування та сплати податків та інших надходжень до державного бюджету суб'єктами господарювання у сфері лісового господарства, затверджений рішенням Рахункової палати від 23.11.2023 № 28-1.

Держлісагентства, при проведенні аудиту увагу зосереджено на таких основних питаннях:

- як використано кошти державного бюджету;
- як реалізується реформа управління лісової галузі;
- як забезпечено управління об'єктами державної власності, що перебувають в управлінні Держлісагентства, при реалізації реформи управління лісової галузі;
- як забезпечується ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів у лісовому фонді.

Що ми виявили

1. Міндовкіллям як головним розпорядником бюджетних коштів та Держлісагентством як відповідальним виконавцем бюджетних програм за КПКВК 2709010 (до 24.07.2020 – КПКВК 2409010) та КПКВК 2709060 (до 24.07.2020 – КПКВК 2409060) протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року на забезпечення реалізації державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, а також охорони, ефективного використання, збереження та відтворення лісового та природно-заповідного фонду України використано 1 945,1 млн грн коштів державного бюджету.

При цьому результативні показники «продукту» зазначених бюджетних програм за фактичного спрямування майже 90 відс. загального обсягу видатків на оплату праці з нарахуваннями та видатки на дослідження і розробки, а також окремі заходи з реалізації державних (регіональних) програм, які також є фактично видатками із забезпечення діяльності та оплати праці працівників бюджетних установ, не характеризують виконання функцій і завдань у сфері лісового та мисливського господарства, а отже, не дають змоги оцінити рівень досягнення мети та завдань цих бюджетних програм.

Зазначене також є свідченням недотримання вимог наказу Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 року № 1098 «Про паспорти бюджетних програм» (zareєстрований у Міністерстві юстиції України 21 січня 2003 року за № 47/7368) та ускладнює надання оцінки продуктивності, результативності та економності використання бюджетних коштів учасниками бюджетного процесу в розумінні вимог частини четвертої статті 4 Закону України «Про Рахункову палату».

Аудитом встановлено, що внаслідок неперерозподілу Держлісагентством видатків та невнесення змін до кошторисів **відповідно до вимог Бюджетного кодексу України**, в 2020–2022 роках **не використано бюджетних коштів в обсязі 19,6 млн грн** (2,7 млн грн за КПКВК 2709010 та 16,9 млн грн за КПКВК 2709060), **що є неефективним управлінням коштами загального фонду державного бюджету.**

1.1. Аналіз використання бюджетних коштів засвідчив зростання планових видатків у 2020–2021 роках та різкий спад їх використання у 2022 році: з середнього

96 відс. до 66,3 відс., зокрема, у зв'язку введенням воєнного стану та перерозподілом коштів до резервного фонду.

На 2023 рік обсяг асигнувань з держбюджету зменшився майже на 30 відс. порівняно з попереднім роком, при цьому за I півріччя використано лише 30,3 відс. планованих показників на рік, що в основному пов'язано зі скороченням штатних працівників ОУЛМГ й апарату Держлісагентства у зв'язку з розпочатою в 2022 році реформою управління лісової галузі.

Крім того, в 2023 році 129,8 млн грн коштів спеціального фонду держбюджету, які надійшли від сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, та є джерелом наповнення бюджетної програми за КПКВК 2709060, залишились нерозподіленими Держлісагентством. Зазначене обумовлене тим, що ці кошти планувались для здійснення заходів лісогосподарськими підприємствами Держлісагентства (одержувачами бюджетних коштів), розташованими на окупованих територіях та в зоні ведення бойових дій. Незабезпечення вчасного перерозподілу коштів призводить до їх знецінення внаслідок інфляційних процесів, а отже, і до неефективного управління цими коштами.

1.2. Стан внутрішнього контролю в Держлісагентстві не забезпечує ефективного попередження порушень і недоліків, а також дотримання виконавчої дисципліни. Підходи до організації діяльності з управління ризиками, системи внутрішнього контролю (підходи/вимоги до організації та здійснення внутрішнього контролю) Держлісагентством не переглядалися, що створює ризики нездатності системи внутрішнього контролю забезпечувати належне виконання покладених завдань.

1.3. У сфері внутрішнього аудиту не забезпечено дотримання принципів організаційної та функціональної незалежності. На підрозділи внутрішнього аудиту покладаються непритаманні функції, які не пов'язані із завданнями внутрішнього аудиту. У зв'язку з реалізацією реформи управління лісової галузі, зокрема ліквідацією ОУЛМГ, відбулось скорочення протягом 2023 року штату внутрішніх аудиторів з 33 до 3 осіб, що створює ризики незабезпечення виконання визначених завдань, а також може призвести до виникнення помилок чи інших недоліків у діяльності Держлісагентства. Порядок № 19, з 2021 року є неактуальним, оскільки не визначає критеріїв відбору об'єктів при плануванні внутрішніх аудитів реалізації наявних бюджетних програм.

Зокрема, під час аудиту виявлені **недоліки та порушення, допущені** установами та організаціями Держлісагентства **при плануванні** видатків державного бюджету **на загальну суму 4,3 млн грн та їх використанні – 0,6 млн грн**, а також окремі порушення при веденні бухгалтерського обліку та недотримання строків зберігання документів у Держлісагентстві (**під час аудиту такі документи відновлені**).

2. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1777-р схвалено Стратегію та операційний план її реалізації у 2022–2024 роках.

Реформа управління лісової галузі, розпочата із прийняттям постанови № 1003, знаходиться в процесі реалізації. Водночас на момент видання постанови № 1003 (07.09.2022) окремі положення цього акта, зокрема щодо припинення діяльності лісогосподарських підприємств, **не відповідали розділу IV Стратегії: в процесі реформування лісового господарства України лісогосподарські підприємства зберігають статус юридичної особи, приватизація таких підприємств заборонена.** Відповідні зміни внесені до Стратегії лише 22.09.2023 розпорядженням № 840, тобто більш ніж через рік.

Указом Президента України від 29 вересня 2022 року № 675 введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 вересня 2022 року «Про охорону, захист, використання та відтворення лісів України в особливий період», виконання якого є підґрунтям для реалізації реформи та забезпечення ефективної діяльності галузі. Зокрема, передбачається посилення адміністративної відповідальності за невиконання законних розпоряджень чи приписів, інших законних вимог посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки або охорони природних ресурсів, за ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації, вчинення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків.

2.1. Внаслідок вжиття заходів з реалізації постанови № 1003, кількість територіальних органів Держлісагентства скоротилася з 24 до 9, оборотні та необоротні активи 146 лісогосподарських підприємств, які належали до сфери управління Держлісагентства, передані до новоствореного ДП «Ліси України». На базі цих підприємств створено 146 філій ДП «Ліси України» без права юридичної особи.

2.2. Фактична кількість штатних одиниць центрального апарату Держлісагентства та його територіальних органів зменшилася на 51,3 відс. (до 269 осіб у 2022 році проти 524 у 2020 році). Водночас через допущення порушення строків виплат при звільненні працівників Херсонського ОУЛМГ, судовими рішеннями призначено до стягнення на користь позивачів 162,1 тис. грн, з яких виплачено в 2023 році 14,5 тис. грн, що є збитками державного бюджету відповідно до статті 6 Закону України від 05 червня 2012 року № 4901-VI «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень». Наявні ризики нанесення збитків державному бюджету в обсязі 147,6 тис. грн внаслідок стягнень за рішенням суду.

2.3. За 2023 рік кількість працівників філій ДП «Ліси України», створених на базі лісогосподарських підприємств, зменшилася щонайменше на 4 912 осіб (16 відс.), яких було звільнено у встановленому порядку при приведенні штатних

розписів цих філій до єдиних вимог з метою уникнення дублювання функцій працівників.

3. Держлісагентством **неповною мірою забезпечено належне управління об'єктами державної власності**, що належать до його сфери управління, зокрема, в частині обліку оборотних та необоротних активів та передачі майна до ДП «Ліси України», що створює ризики втрат державних активів та свідчить про низький рівень внутрішнього контролю Держлісагентства за рухом та обліком активів лісогосподарських підприємств.

3.1. З 2020 року внаслідок припинення шляхом реорганізації кількість підприємств, яким Держлісагентство затверджувало фінансові плани, скоротилася майже в 15 разів та в 2023 році становила 20 одиниць (з 305). За 2020–2022 роки кількість збиткових підприємств зменшилась з 17 зі збитками у розмірі 53,3 млн грн (2020 рік) до 6 зі збитками 42,9 млн грн (2022 рік). Показники рентабельності підприємств Держлісагентства у цей період мали позитивну динаміку: коефіцієнт фінансової стійкості стабільний; рентабельність діяльності збільшилася в 5 разів, активів – більше ніж у 6,4 раза, власного капіталу – у 6,4 раза, EBITDA – в 1,2 раза. Обсяг власного капіталу підприємств зріс майже на 33,3 відс., зокрема додатковий капітал на 44,7 відсотка.

У I півріччі 2023 року позитивна динаміка зберігалася: рентабельність діяльності становила 15 відс., активів – 20 відс., власного капіталу – 47 відс., EBITDA – 18 відсотків. Ці показники вказують на значне покращення фінансової стійкості та ефективності підприємств у періоді, що досліджувався.

3.2. Протягом грудня 2022 року та I кварталу 2023 року до ДП «Ліси України» від ліквідованих ОУЛМГ та 146 реорганізованих шляхом приєднання лісогосподарських підприємств передано необоротних і оборотних активів загальною **вартістю 6 333,8 млн грн: права постійного користування земельними ділянками – 128,7 млн грн, будинки і споруди – 1 776,5 млн грн, машини та обладнання – 643,8 млн грн, транспортні засоби – 916,0 млн грн та інше – 2 868,8 млн гривень**. Крім того, передавальними актами від лісогосподарських підприємств до ДП «Ліси України» передано **кредиторську заборгованість за товари, роботи та послуги в обсязі 913,5 млн грн**, з якої станом на 30.09.2023 не погашено 190,9 млн грн, або майже 21 відсоток.

Вибірковою перевіркою (шляхом застосування вибірки MUS відібрано 19 філій, якими відповідно до передавальних актів отримано основних засобів первісною вартістю 1 710,1 млн грн) повноти оприбуткування основних засобів, отриманих від лісогосподарських підприємств, встановлено:

 права постійного користування земельними ділянками площею **457,0 тис. га, які зареєстровані за 7-ма лісогосподарськими підприємствами**, реорганізованими шляхом приєднання до ДП «Ліси України», на момент складання передавальних актів на балансі цих підприємств не обліковувались, що є недотриманням НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи», затвердженого наказом

Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 року № 242, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 02 листопада 1999 року за № 750/4043 (далі – НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи»).

Відповідно, після прийняття необоротних активів філіями ДП «Ліси України» зазначені права не були відображені в обліку. У 2023 році філіями, які діють за генеральною довіреністю ДП «Ліси України», **здійснено часткове переоформлення прав постійного користування земельними ділянками (43,0 тис. га, або 9,5 відс.) та за результатами аудиту відображено в обліку як нематеріальні активи;**

 в окремих випадках права постійного користування земельними ділянками філіями ДП «Ліси України» відображені в обліку за залишковою вартістю з **амортизацією права постійного користування земельними ділянками** в сумі 0,5 млн грн, що є недотриманням вимог пункту 25 НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи»;

 вартість наявних активів у 3-х із 19-ти перевірених передавальних актів занижена на загальну суму 0,6 млн гривень (3,5 відс. перевіреної суми), це пояснюється допущенням неточності при оформленні. Зазначене створює ризики відображення у решті передавальних актів, які не потрапили до вибірки, недостовірної інформації про передані оборотні та необоротні активи лісогосподарських підприємств, що **потребує проведення суцільної інвентаризації активів, отриманих філіями ДП «Ліси України»;**

 з недотриманням вимог частини п'ятої статті 9 Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» оприбуткування отриманого від Івано-Франківського ОУЛМГ нерухомого майна первісною вартістю **0,1 млн грн (акт від 24.04.2023) не відображене в обліку ДП «Ліси України» (за результатами аудиту порушення виправлено шляхом оприбуткування майна на баланс філій «Івано-Франківське ЛГ» та «Ворохтянське ЛГ» ДП «Ліси України»);**

 з недотриманням вимог пункту 10 НП(С)БО 7 «Основні засоби», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 (зареєстрований у Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 року за № 288/4509), об'єкти нерухомого майна **прийнято на баланс за залишковою, а не справедливою вартістю.** Наприклад, нерухоме майно з площею забудови 578,4 м² та 336,4 м² прийнято на баланс з вартістю 1 і 3 гривні відповідно, що призводить до заниження в обліку вартості активів новоствореного ДП «Ліси України».

За результатами аудиту ДП «Ліси України» поінформувало Рахункову палату про залучення незалежної оцінюючої компанії для проведення незалежної оцінки з метою визначення справедливої вартості активів балансу підприємства на дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності (01.01.2024);

 у ДП «Ліси України» **немає** єдиної автоматизованої програми та не розроблена номенклатура для ведення бухгалтерського обліку в центральному

апараті та філіях, що ускладнює доступ до інформації про стан активів і пасивів, а також створює ризики неповноти та неправдивості фінансової інформації.

3.3. Згідно із пунктом 5.2 Статуту ДП «Ліси України» майно підприємства є державною власністю і закріплюється за ним на праві господарського відання. У 2023 році Фондом державного майна України за пропозицією або згодою Держлісагентства включено до переліку об'єктів малої приватизації 50 груп інвентарних об'єктів філій ДП «Ліси України» на суму 33,9 млн гривень. **Приватизовано 15 груп інвентарних об'єктів за стартовою ціною аукціону 29,4 млн гривень. Ціна продажу зазначених об'єктів становила 119,1 млн гривень.**

Водночас на приватизацію були виставлені групи інвентарних об'єктів, які забезпечують діяльність з переробки деревини, що відповідно до пункту 3.2 Статуту ДП «Ліси України» належить до основних напрямів діяльності підприємства. На час здійснення аудиту 8 груп вже приватизовано, а у грудні 2023 року запропоновано до приватизації ще 470 об'єктів державної власності, у тому числі 58 цехів переробки деревини та 28 майнових комплексів з переробки деревини. При цьому підрозділом 2.1 Стратегічного плану розвитку ДП «Ліси України» на 2024–2028 роки, затвердженого 21.11.2023 т. в. о. Голови Держлісагентства, передбачено виробництво промислової продукції переробки деревини та проведення лісопильно-деревобробних робіт.

На сьогодні органом управління державним майном рішень про припинення переробної діяльності ДП «Ліси України» і його філій та виключення її з основних напрямів діяльності не ухвалено. Це свідчить про необхідність подальшого удосконалення управління державним майном лісової галузі.

4. Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів у лісовому фонді здійснюються без достовірних даних. Останній державний облік лісів проводився станом на **01.01.2011**, база моніторингу лісів сформована ще за **2015 рік** (має формуватися щорічно відповідно до статті 55 Лісового кодексу України та Положення про державну систему моніторингу довкілля, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 року № 391 (зі змінами)), а цикл національної інвентаризації лісів, розпочатий в 2021 році, заплановано завершити в **2025 році**.

Зазначене, зокрема, обумовлено невиконанням Держлісагентством п'яти з 16 рекомендацій Рахункової палати за результатами попереднього аудиту, в тому числі: забезпечення ведення державного лісового кадастру та обліку лісів; проведення моніторингу лісів як складової державної системи моніторингу навколишнього природного середовища; розроблення проєктів нормативно-правових актів для врегулювання процедур прийому та обліку продуктів побічних лісових користувань від юридичних та фізичних осіб.

4.1. Заходи з ведення лісового і мисливського господарства, охорони та захисту лісів у лісовому фонді, на які спрямовувалися кошти державного бюджету,

в 2020–2021 роках виконувались у запланованих обсягах. Водночас у **2022 році** у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, ці заходи **не виконано**, рівень проведення лісовпорядних робіт становив лише 1,2 відс., лісовідновлення – 8,9 відс. та лісорозведення – 13,1 відсотка.

4.2. Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року **видано 139,2 тис. лісорубних квитків для заготівлі 77,5 млн м³ деревини на площі 1,4 млн га, що становить 20 відс. загальної площі лісового фонду (без врахування тимчасово окупованих територій), з них заготовлено 57,9 млн м³, або 74,7 відс. обсягу, на який видані лісорубні квитки. Заходи з відновлення лісів та лісорозведення проведено на площі, що становить 133,6 тис. га, в тому числі створено 7,9 тис. га нових лісів.**

У 2022 році порівняно з 2020 роком обсяг заготівлі зменшився на 10,6 відс., лісовідновлення та лісорозведення – на 18,6 відс., що пояснюється активними бойовими діями на територіях, що належать до лісового фонду.

4.3. Неналежне виконання Держлісагентством повноважень щодо державної лісової охорони спричиняє низький відсоток виявлення та стягнення компенсації за шкоду, нанесену лісовому фонду, та, як наслідок, його втрату. Так, протягом 2020–2022 років складено 4671 акт, якими встановлено **шкоду лісовому фонду в сумі 632,5 млн грн, з якої стягнуто адміністративними штрафами лише 6,3 млн грн, або близько 1 відс. завданої шкоди.** Крім того, встановлено 12,3 тис. випадків незаконного вирубування дерев та чагарників, матеріали до правоохоронних органів передано лише щодо 45,8 відс., а до судових – 8,5 відсотка. При цьому зі встановленої загальної кількості випадків незаконного вирубування дерев та чагарників, 35 відс. випадків порушень вчинено невідновленими особами, якими завдано **86,4 відс. шкоди (731,0 млн гривень).**

Це свідчить про необхідність внесення змін до чинного законодавства та розроблення дієвих механізмів запобігання вчиненню таких порушень.

Послаблення охорони лісів може бути спричинено, зокрема, скороченням чисельності Державної лісової охорони: середня площа лісового обходу на одного лісника зросла з 591 га в 2007 році до понад 1000 га в 2023 році, що свідчить про нестачу ресурсів для ефективного контролю та виявлення порушень у лісовому господарстві.

4.4. Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року виникло 4587 пожеж (за виключенням пожеж, що виникли внаслідок воєнних дій) на площі 93,2 тис. га, якими нанесено **збитків у сумі 20 339 млн грн (з них 19 113 млн грн, або 94 відс., – 2020 рік), відшкодовано лише 192,0 тис. грн, або менше однієї тисячної відсотка. Серед причин – недостатня оснащеність лісопожежних підрозділів (із 532 пожежних автомобілів 480 (90 відс.) експлуатуються 16 і більше років). Фактично відповідальність за завдані шкоду та збитки лісовому фонду не встановлена, діяльність Держлісагентства в цьому напрямі є недостатньою.**

4.5. Підприємства та установи, що належать до сфери управління Держлісагентства, не здійснюють обрахунку втрат рухомого та нерухомого майна, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, відповідно до Методики № 3904/1223.

При цьому, за даними Держлісагентства, на 01.07.2023 обраховані втрати майна становили 107,5 млн грн: 36,6 млн грн – рухоме та 70,8 млн грн – нерухоме майно. Незастосування цієї Методики створює ризик неможливості отримання в подальшому цими підприємствами та установами компенсації за втрачене майно внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

На 01.07.2023 обсяг шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду підприємств та установ, що належать до сфери управління Держлісагентства, внаслідок збройної агресії Російської Федерації, обрахований відповідно до Методики № 414, становив 1 235,8 млн грн, у т. ч. шкода через неможливість використання корисних властивостей лісів – 570,5 млн грн, або 46 відсотків. Станом на зазначену дату під російською окупацією знаходилося 38 підприємств та установ, які належать до сфери управління Держлісагентства. Відповідно, поррахувати шкоду та збитки, завдані підприємствам та установам, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях, до повної деокупації неможливо.

Водночас комісії, створені місцевими державними (військовими) адміністраціями для встановлення фактів заподіяння шкоди та збитків лісовому фонду підприємств та установ, що належать до сфери управління Держлісагентства, в більшості випадків не функціонують.

ВСТУП

“...Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцерозташуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах.

Усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави...”².

Із загальної площі лісового фонду України (10,4 млн га) у користуванні підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління Держлісагентства, перебуває 7,1 млн гектарів.

На сьогодні внаслідок відкритої військової агресії Росії проти України, виконання функцій лісів на третині їх загальної площі, а це майже 3,0 млн га, є обмеженим. Через окупацію Росією території України, а також пожежі і підтоплення, наша держава може втратити близько 1 млн га лісового фонду. Таку оцінку надає Міндовкілля. Значними є і збитки. За оцінками Держекоінспекції, лише від знищення лісовими пожежами понад 66 тис. га лісів збитки становлять понад 1 трлн гривень.

Викликає занепокоєння і незабезпеченість достовірною інформацією про стан лісового фонду України. Останній державний облік лісів у Україні проводився станом на 01.01.2011. Через військову агресію Росії проти України під загрозою невиконання опинилась і Національна інвентаризація лісів, цикл якої, розпочатий у 2021 році, планувалося завершити у 2025. Зокрема, перші результати проведеної роботи з ідентифікації самозалісених земель засвідчили: із проінвентаризованих на Київщині 716 тис. га земель, вкритих лісовою рослинністю, виділено майже 102 тис. га, або 14,2 відс. земель, які є самозалісеними та потенційно можуть бути включеними до лісового фонду, а отже, і використовуватися для ведення лісового господарства.

У 2021 році Урядом схвалено Державну стратегію управління лісами України до 2035 року, в 2022 році – розпочато реалізацію постанови № 1003, спрямованої насамперед на розмежування контрольних та господарчих функцій у лісовій галузі. Перший результат реформування управління лісовою галузі – створення у віданні Держлісагентства єдиного ДП «Ліси України» та передання йому на баланс активів та прав на користування земельними ділянками лісового фонду 146 лісогосподарських підприємств, що перебували в управлінні Держлісагентства. Питання подальшого удосконалення управління об’єктами державної власності

² Частина друга та третя статті 1 Лісового кодексу України.

покликаний вирішити проєкт Закону України «Про особливості управління об'єктами державної власності в лісовій галузі та порядок утворення та діяльності ДП «Ліси України», розроблений Держлісагентством. Наразі відбувається лише громадське обговорення проєкту.

При проведенні аудиту ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів у лісовому фонді України, на етапі попереднього дослідження нами ідентифіковано ризики загального та фінансового характеру: загального – невиконання рекомендацій Рахункової палати, наданих за результатами попереднього заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту), несвоєчасне ухвалення управлінських рішень та нездійснення моніторингу внаслідок запровадження карантину на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19) та введення воєнного стану, викривлення інформації про активи та обмеження проведення контрольних заходів; фінансового – невиконання стратегічних завдань, нанесення збитків лісовому господарству, недостатній рівень внутрішнього контролю. Результати аудиторського дослідження підтвердили наявність ризиків, ідентифікованих на етапі попереднього дослідження. Крім того, під час аудиту ідентифіковано й інші ризики, зокрема ризик втрати державного майна у зв'язку з реформою управління лісової галузі.

1. ЯК ВИКОРИСТАНО КОШТИ НА ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО І МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ОХОРОНУ І ЗАХИСТ ЛІСІВ У ЛІСОВОМУ ФОНДІ УКРАЇНИ

Висновки

Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року на забезпечення реалізації державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, а також охорони, ефективного використання, збереження та відтворення лісового та природно-заповідного фонду України використано 1 945,1 млн грн коштів державного бюджету.

При цьому результативні показники «продукту» зазначених бюджетних програм не характеризують виконання функцій і завдань у сфері лісового та мисливського господарства, а отже, не дають змоги оцінити рівень досягнення мети та завдань цих бюджетних програм. Зазначене також є свідченням недотримання вимог наказу Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 року № 1098 «Про паспорти бюджетних програм» (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 21 січня 2003 року за № 47/7368) та ускладнює надання оцінки продуктивності, результативності та економності використання бюджетних коштів учасниками бюджетного процесу в розумінні вимог частини четвертої статті 4 Закону України «Про Рахункову палату».

Аудитом встановлено, що внаслідок неперерозподілу Держлісагентством видатків та невнесення змін до кошторисів відповідно до вимог Бюджетного кодексу України, в 2020–2022 роках не використано бюджетних коштів в обсязі 19,6 млн грн (2,7 млн грн за КПКВК 2709010 та 16,9 млн грн за КПКВК 2709060), що є неефективним управлінням коштами загального фонду державного бюджету.

Крім того, виявлені недоліки та порушення, допущені установами та організаціями Держлісагентства при плануванні видатків державного бюджету на загальну суму 4,3 млн грн та їх використанні – 0,6 млн грн, а також окремі порушення при веденні бухгалтерського обліку та недотримання строків зберігання документів у Держлісагентстві (під час аудиту такі документи відновлені).

Результати аудиту

Реалізація державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, забезпечення охорони, ефективного використання, збереження та відтворення лісового і природно-заповідного фонду України здійснюється Держлісагентством за двома бюджетними програмами: КПКВК 2709010 та КПКВК 2709060.

За рахунок коштів бюджетної програми за КПКВК 2709010 здійснюються видатки на забезпечення діяльності центрального апарату Держлісагентства та його територіальних органів (до 2023 року – 24 ОУЛМГ, з 2023 року – 9 МУЛМГ). **Мета бюджетної програми** – реалізація державної політики у сфері лісового та мисливського господарства.

За рахунок коштів бюджетної програми за КПКВК 2709060 здійснюються **видатки на забезпечення діяльності бюджетних установ лісового та мисливського господарства і бюджетних установ природно-заповідного фонду, що належать до сфери управління Держлісагентства. Крім того, реалізуються окремі заходи з лісовпорядкування, лісорозведення і відновлення лісів, охорони і захисту лісів, створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг (за рахунок коштів спеціального фонду, що формуються з надходжень від рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування³.**

Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року за рахунок зазначених бюджетних програм витрачено **1 945,1 млн грн** (498,9 млн грн за КПКВК 2709010, 1 446,2 млн грн – КПКВК 2709060), або **73,2 відс.** запланованих обсягів: **1 067,3 млн грн**, або 54,9 відс., із загального та **877,8 млн грн**, або 45,1 відс., – **спеціального фонду** держбюджету (рис.1).

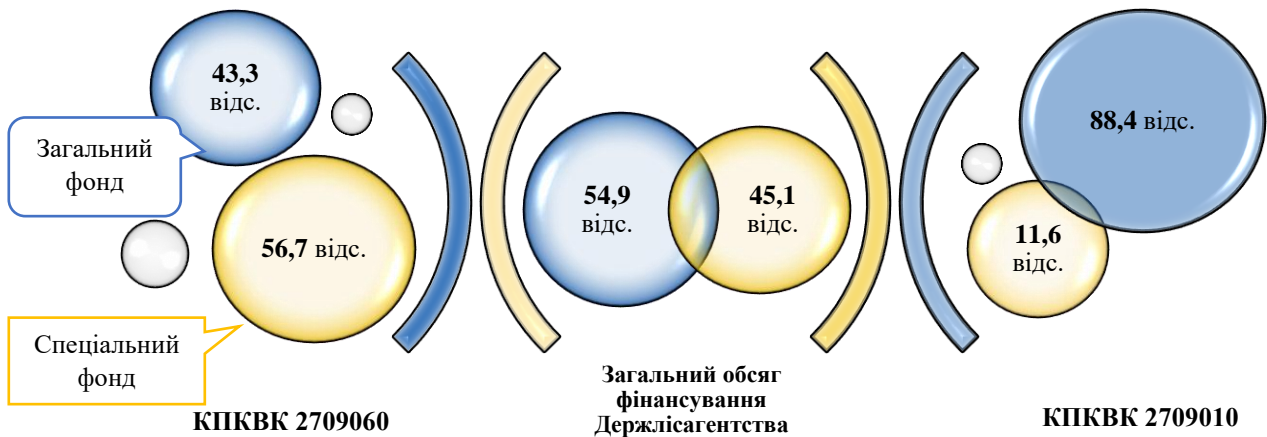

Рис. 1. Структура видатків Держлісагентства за 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року за фондами в розрізі КПКВК

Інформація щодо загального обсягу отриманих коштів за 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року у розрізі УЛМГ, організацій та установ прямого підпорядкування наведена в додатку 1.

Як засвідчив аналіз стану фінансування та використання коштів державного бюджету, до 2021 року спостерігалася динаміка зростання як планових, так і

³ Відповідно до статей 29 та 64 Бюджетного кодексу України до доходів загального фонду державного бюджету та бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад належить рентна плата, яка перераховується платниками рентної плати на рахунки, відкриті в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, які забезпечують розподіл цих коштів у співвідношенні, визначеному Бюджетним кодексом України, із змінами, внесеними Законом України від 17 вересня 2020 року № 907-IX «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України», а саме:

- 37 відс. рентної плати – до загального фонду державного бюджету;
- 37 відс. рентної плати – до загального фонду місцевих бюджетів;
- 26 відс. рентної плати – до спеціального фонду державного бюджету.

фактичних показників, видатки становили **96 відсотків**. 2022 рік при незначному загальному зростанні планових показників характеризується різким спадом здійснених видатків до **66,3 відс.**, що зумовлено непроведенням у запланованому обсязі заходів із ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів у лісовому фонді через введення в країні воєнного стану, а також перерозподілом коштів до резервного фонду за рішенням Уряду.

У зв'язку з проведенням реформи управління лісової галузі та зменшення штатної чисельності працівників (рис. 2), обсяг запланованих видатків на 2023 рік зменшився майже на **30 відс.**, при цьому за I півріччя використано лише **30,3 відс.** запланованих на рік обсягів (рис. 3).

Аудитом встановлено, що майже **90 відс. загального обсягу витрат становлять видатки на оплату праці з нарахуваннями та видатки на дослідження і розробки, окремі заходи з реалізації державних (регіональних) програм, які фактично спрямовувалися на оплату праці працівників лісгосподарських підприємств.**

Рис. 2. Динаміка фактичної кількості штатних одиниць в центральному апараті Держлісагентства та його територіальних органах

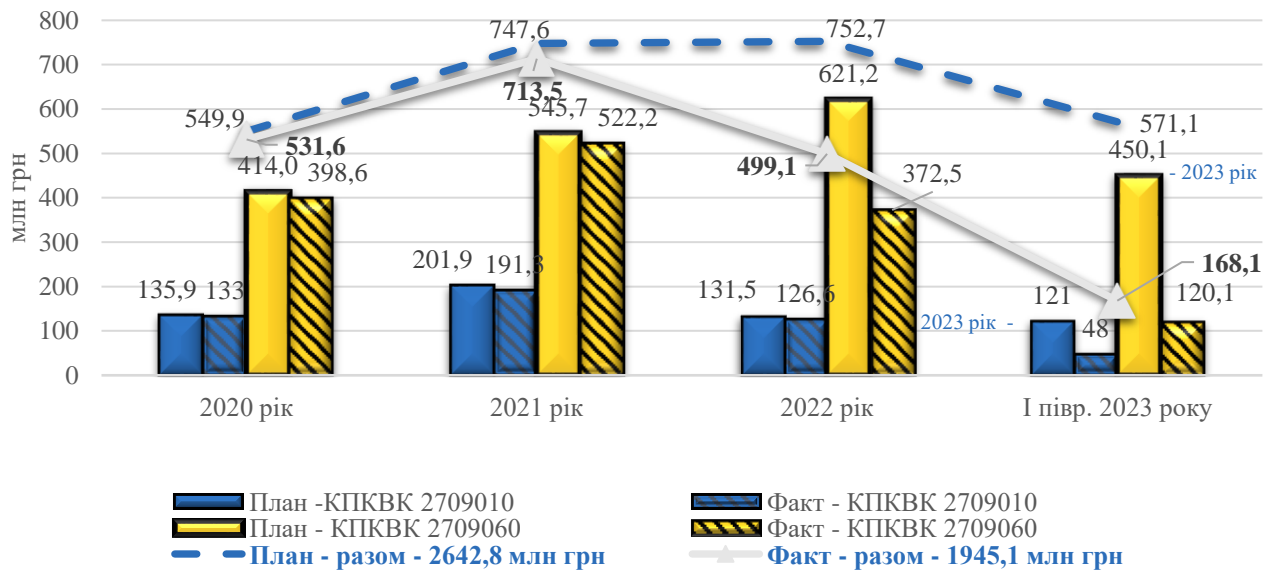

Рис. 3. Динаміка планування та використання коштів Держлісагентством у 2020–2022 роках та I півріччі 2023 року

Так, частка касових видатків з **оплати праці** з нарахуваннями (КЕКВ 2110 та 2020) становила **53,1 відс.**, або 1 032,2 млн грн, **оплата досліджень і розробок, окремих заходів з реалізації державних (регіональних) програм** (КЕКВ 2280) – **35,3 відс.**, або 687,6 млн грн та **11,6 відс.**, або 225,3 млн грн – **видатки за іншими напрямками** (рис. 4).

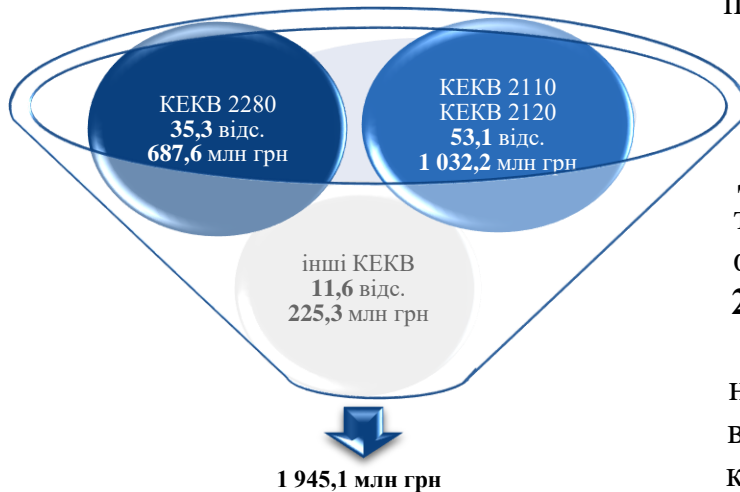

Рис. 4. Видатки за 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року в розрізі КЕКВ

за КПКВК 2709010 та 16,9 млн грн⁵ за КПКВК 2709060), що є неефективним управлінням коштами загального фонду державного бюджету в розумні цього Кодексу.

Під час аудитів на об'єктах контролю виявлено **недоліки та порушення при плануванні та використанні коштів державного бюджету установами та організаціями Держлісагентства в загальному обсязі 4,9 млн гривень**. Перелік таких порушень та недоліків наведено в додатках 2 та 3.

Використання коштів державного бюджету за цими двома бюджетними програмами здійснювалось за чотирма основними напрямки (рис. 5).

Окрім того, кошти також спрямовувались на сплату судового збору (45,1 тис. грн за КПКВК 2709010), погашення кредиторської заборгованості (50,8 тис. грн за КПКВК 2709010 та 91,7 тис. грн за КПКВК 2709060) та виконання заходів з інформатизації (107,0 тис. грн за КПКВК 2709010).

⁴ Нарахування на оплату праці та оплата комунальних послуг та енергоносіїв.

⁵ Оплата праці з нарахуваннями, дослідження і розробки, окремі заходи з реалізації державних (регіональних) програм та інші поточні видатки.

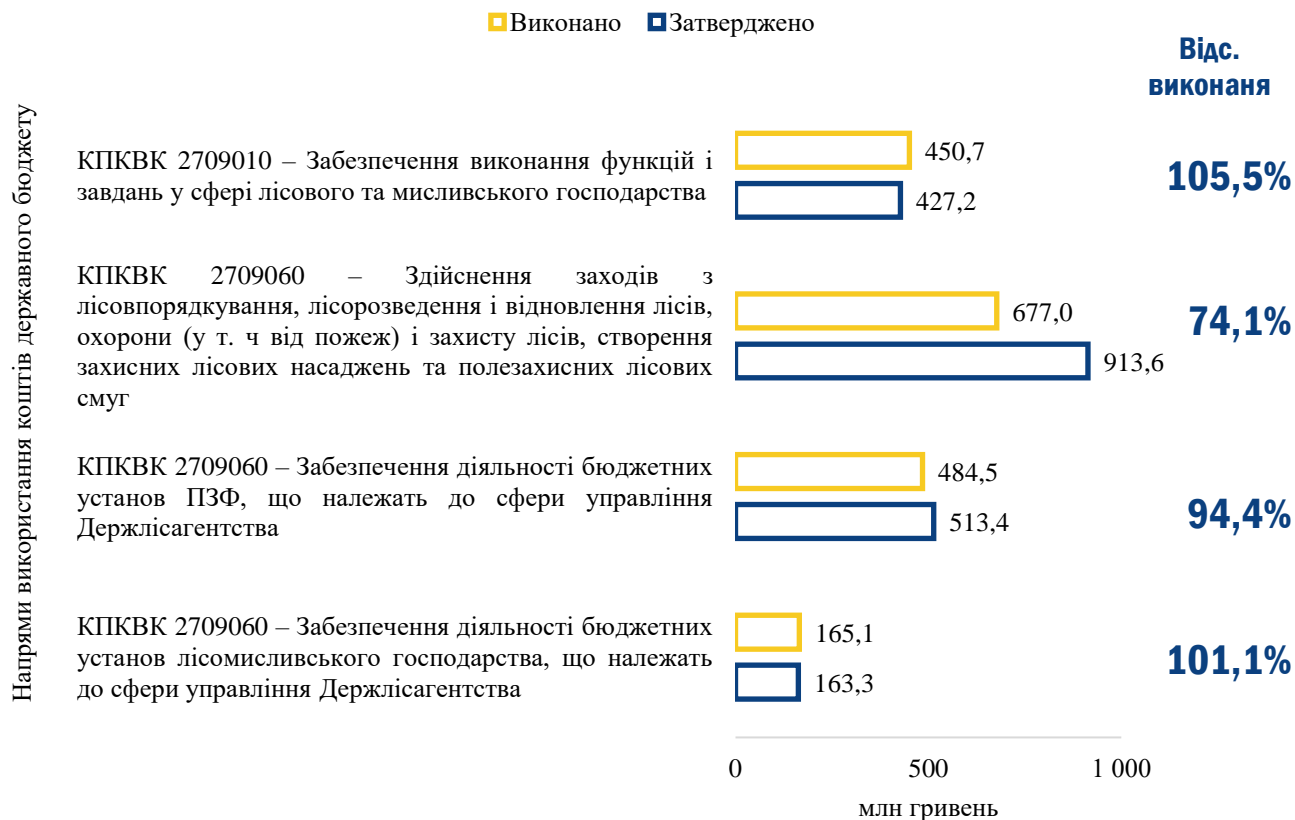

Рис. 5. Видатки за основними напрямками використання коштів у 2020–2022 роках з урахуванням перехідних залишків спецфонду

⇒ За напрямом **«Забезпечення виконання функцій і завдань у сфері лісового та мисливського господарства»** використано **450,7** млн грн на забезпечення діяльності центрального апарату Держлісагентства та його територіальних органів.

Водночас результативні показники бюджетної програми за КПКВК 2709010 не характеризують виконання функцій і завдань у сфері лісового та мисливського господарства, а отже, не дають змоги оцінити рівень досягнення мети та завдань бюджетної програми: за період, що досліджувався, проведено 199 перевірок лісгосподарських підприємств, установ та організацій (з 266 запланованих, або 74,8 відс.), підготовлено 36 звітів з моніторингу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених (з 36 запланованих, або 100 відс.) та 52 нормативно-правових акти (з 19 запланованих, або майже втричі більше), подано 17 з 77 передбачених судових позовів, або 22 відс., надано 517,2 тис. шт. адміністративних послуг (посвідчень мисливця, контрольних карток) із запланованих 830,6 тис. шт., або 62,2 відс. та придбано 5 од. комп'ютерного та серверного обладнання з 186 од. запланованих паспортом бюджетної програми.

Відповідно до отриманих пояснень невиконання деяких результативних показників продукту у 2022 році обумовлено введенням воєнного стану в Україні

та тимчасовою окупацією окремих територій. Зокрема, невиконання показника «кількість проведених перевірок (аудитів) лісогосподарських підприємств та організацій» у 2020–2021 роках зумовлено введенням карантинних заходів та обмеженістю видатків на відрядження, а відхилення за показником «кількість поданих судових позовів» – тривалою процедурою апеляційних та касаційних оскаржень.

Зазначене також є свідченням недотримання вимог наказу Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 року № 1098 «Про паспорти бюджетних програм» (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 21 січня 2003 року за № 47/7368) та ускладнює надання оцінки продуктивності, результативності та економності використання бюджетних коштів учасниками бюджетного процесу в розумінні вимог частини четвертої статті 4 Закону України «Про Рахункову палату».

⇒ За напрямом **«Здійснення заходів з лісовпорядкування, лісорозведення і відновлення лісів, охорони (у т. ч від пожеж) і захисту лісів, створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг»** використання коштів, які надходять від рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, регулюється Порядком № 1016.

Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року комісією для розподілу бюджетних коштів між їх одержувачами, утвореною Держлісагентством згідно з Порядком № 1016, розподілено для 9 ОУЛМГ, ВО «Укрдержліспроєкт» та 10 підприємств УкрНДЛГА **1 111,12 млн грн**, у тому числі 1 085,7 млн грн коштів спеціального та 25,5 млн грн – загального фонду.

Водночас касові видатки за цей період становили лише **677,0 млн грн**, або **62,5 відс.** затверджених на рік надходжень та розподілених коштів спецфонду.

Слід зазначити, що в 2023 році у зв'язку з тим, що 16 лісогосподарських підприємств південно-східного регіону знаходилися на території, яка не контролювалася органами державної влади та на якій велися бойові дії (Донецька, Запорізька, Луганська та Херсонська області), кошти, що надійшли від сплати рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, в сумі **129,8 млн грн**, залишились нерозподіленими Держлісагентством.

 Кошти за цим напрямом спрямовувалися, зокрема, **9 ОУЛМГ** для фінансування збиткових лісогосподарських підприємств, які не мають рубок головного користування, для виконання заходів з ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів у лісовому фонді. Обсяги робіт, виконані цими установами, наведені на рис. 6.

Рис. 6. Обсяги виконаних в 2020–2022 роках робіт з ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів у лісовому фонді

Слід зазначити, що протягом 2020–2021 років спостерігалось стовідсоткове виконання цих заходів. Водночас 2022 рік характеризується різким спадом лісовпорядних робіт до 1,2 відс., лісовідновлення – до 8,9 відс. та лісорозведення – до 13,1 відс. внаслідок збройної агресії Російської Федерації (рис. 7).

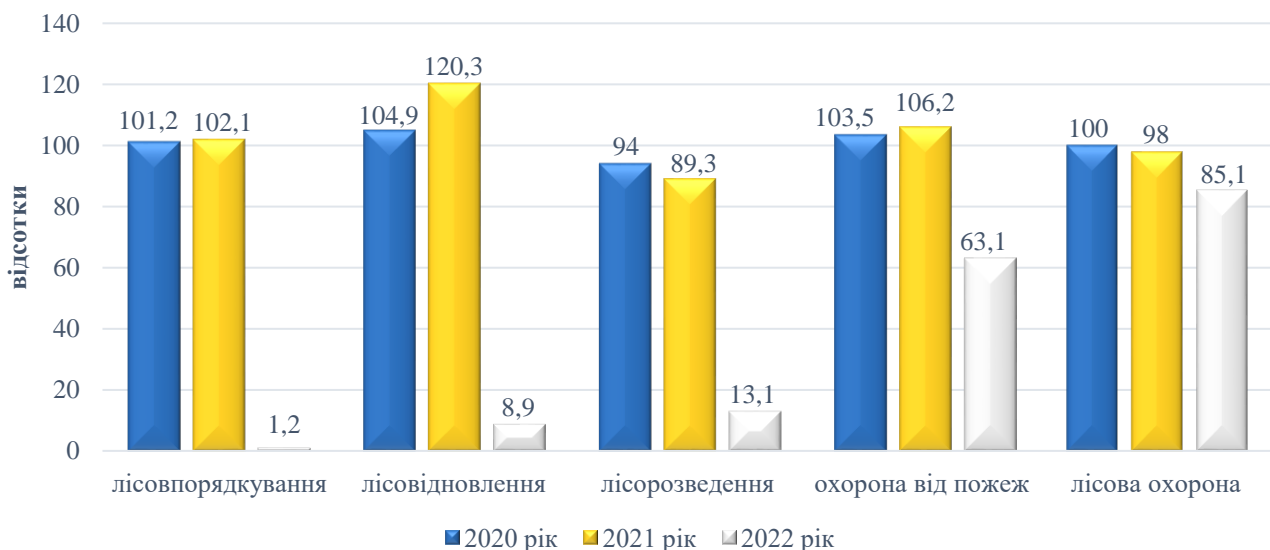

Рис. 7. Виконання результативних показників напряму

Аудитом встановлено, що у Держлісагентстві **не узагальнюється стан виконання зведених планів заходів** у розрізі ОУЛМГ та одержувачів. Зазначене свідчить про **непроведення моніторингу за цими процесами** в системі лісової галузі та містить **ризик повторного фінансування заходів** з лісовпорядкування, лісорозведення і відновлення лісів, охорони і захисту лісів.

 ВО «Укрдержліспроєкт» створене з метою проведення лісовпорядкування на всій території України, яке передбачає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної організації та науково обґрунтованого ведення лісового господарства, охорони і захисту, раціонального використання, підвищення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, культури ведення лісового господарства, отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України.

За період, що підлягав аудиту, **ВО «Укрдержліспроєкт»** проводилися роботи з **базового лісовпорядкування** у Волинській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Луганській, Львівській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Чернівецькій та Чернігівській областях на площі **3 453,0 тис. га**, **польові роботи** з базового лісовпорядкування в Одеській, Миколаївській, Дніпропетровській та Черкаській областях на площі **566,8 тис. гектарів**. Розпочато роботи з **проведення національної інвентаризації лісів**, станом на 20.10.2023 **обстежено 3860** інвентаризаційних ділянок, або **29,3 відс.** ділянок, які необхідно було обстежити в 2021–2023 роках **1 406 ділянок, або 32,2 відс.**, передбачених для обстеження в 2023 році, – **недоступні території** (зона бойових дій, Чорнобильська зона, 30-км зона вздовж кордону, окуповані території).

Довідково. Національна інвентаризація лісів проводиться структурним підрозділом **ВО «Укрдержліспроєкт»** – Центром національної інвентаризації лісів – за кошти державного бюджету та співфінансування німецьким урядом. У 2023 році збір даних з близько 660 інвентаризаційних ділянок *rs-NFI* фінансувався урядом Німеччини в рамках проєкту «Спеціальна підтримка національної інвентаризації лісів».

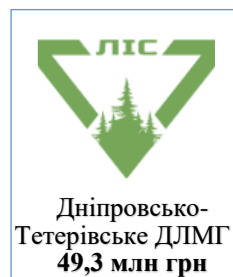
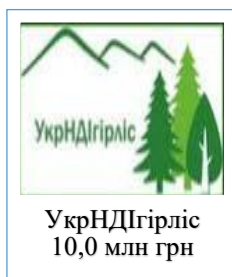
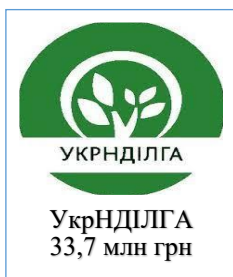
Проєкт «Технічна підтримка розвитку лісової політики та впровадження національної інвентаризації лісів» (*SFI*) створений у рамках Програми двостороннього співробітництва Федерального міністерства продовольства та сільського господарства Німеччини (*BMEL*) та є продовженням діяльності, розпочатої у 2018 році в межах лісового компонента проєкту «Німецько-український агрополітичний діалог». З 2021 року *SFI* реалізується на підставі угоди між *GFA Group*. Генеральним уповноваженим виконавцем *BMEL* та Держлісагентством 22.11.2022 укладено Угоду про надання фінансової та, відповідно, матеріальної допомоги у зв'язку з надзвичайною ситуацією, спричиненою війною, для подальшої реалізації проєкту «Технічна підтримка розвитку лісової політики та впровадження національної інвентаризації лісів (*НІЛ*) (*W-UKR 21-01*)». Загальна вартість допомоги – 193,97 тис. євро, а саме для здійснення збору польових даних *НІЛ* для подальшого аналізу лісів України із застосуванням дистанційного зондування Землі протягом січня-грудня 2023 року. Як матеріальну допомогу передано 2 автомобілі високої прохідності 4x4, 2 комплекти *GNSS* приймачів, 2 ноутбуки, 1 програмне забезпечення та 3 зарядні станції з сонячною панеллю загальною вартістю 131,64 тис. євро.

Станом на 23.10.2023 **ВО «Укрдержліспроєкт»** отримано 4475,1 тис. грн цільової фінансової та матеріальної допомоги *BMEL*, використано 2400,9 тис. грн на виплату заробітної плати з нарахуваннями, відрядження, медичні послуги, послуги з навчання, страхування, розробку програмного забезпечення та ремонт автомобілів і придбання чохлів, наліпок, килимків для автомобілів, нафтопродуктів, радіотелефонів, бурів, арматури, сокир, рулеток, рюкзаків, кросівок, фарби, бирок для маркування тощо.

 До науково-дослідної мережі УкрНДІЛГА входять 10 юридичних осіб⁶, які функціонують у різних регіонах України та здійснюють весь комплекс лісогосподарських робіт. Інститут погоджує планові документи їх діяльності (стратегічні плани розвитку, фінансові плани, виробничо-фінансові плани), складає зведені виробничо-фінансові плани, здійснює підготовку та надсилає до Держлісагентства зведені звітні документи (звіти про виконання виробничо-фінансових планів, інформації про виконання зведених планів заходів, фінансова та бюджетна звітність, інформації зі звітів про організацію території, лісового господарства, рубок формування і оздоровлення лісів тощо).

⇒ За напрямом **«Забезпечення діяльності бюджетних установ ПЗФ, що належать до сфери управління Держлісагентства»** використано 484,5 млн грн на забезпечення діяльності 12 установ природно-заповідного фонду в 2020–2021 роках та 8⁷ – у 2022 році, якими провадилися заходи зі збереження 214 видів рослин та 223 видів тварин, занесених до Червоної книги України, створення лісових культур на площі 3,0 га, а також заходи із боротьби зі шкідниками та хворобами лісу до 2022 року на площі 29,6 тис. га природно-заповідного фонду, з 2022 року – на площі 15,5 тис. гектара.

⇒ За напрямом **«Забезпечення діяльності бюджетних установ лісомисливського господарства, що належать до сфери управління Держлісагентства»** використано 165,1 млн грн, з яких 132,1 млн грн, або 80 відс. на забезпечення діяльності 4 бюджетних установ:

 Основною метою діяльності УкрНДІЛГА є наукове забезпечення державної політики у сфері лісового та мисливського господарства та раціонального природокористування для прийняття управлінських рішень щодо

⁶ Поліський філіал УкрНДІЛГА, ДП «Степовий ім. В. М. Виноградова філіал УкрНДІЛГА», ДП «Вінницька ЛНДС», ДП «Луганська АЛНДС», ДП «Маріупольська ЛНДС», ДП «Новгород-Сіверська ЛНДС», ДП «Харківська ЛНДС», ДП «Кримська ГЛНДС», ДП «Клавдієвська ЛНДС», Дослідно-селекційний дендрологічний лісовий центр «Веселі Боковеньки».

⁷ Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 року № 1628-р до сфери управління Міндовкілля передано Поліський природний заповідник, Ялтинський гірсько-лісовий природний заповідник, Природний заповідник «Дніпровсько-Орільський», Природний заповідник «Медобори», Рівненський природний заповідник, Черемський природний заповідник, Національний природний парк «Гомільшанські ліси».

функціонування і розвитку лісгосподарської галузі; підготовка висококваліфікованих наукових кадрів; координація діяльності підпорядкованих державних підприємств дослідної мережі у сфері ведення лісового господарства та іншої господарської діяльності.

При цьому Статутом УкрНДІЛГА (у новій редакції), затвердженим спільним наказом Держлісагентства та НАНУ від 31.05.2019 №349/260, **не передбачено виконання Інститутом функцій ведення лісового і мисливського господарства, охорони та захисту лісів** (у тому числі від пожеж) у лісовому фонді, створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг, **плани заходів не складались, виконання заходів не передбачено, кошти використано на забезпечення діяльності Інституту**⁸.

Довідково. УкрНДІЛГА проводить дослідження за рахунок коштів державного бюджету за КПКВК 2709060 та КПКВК 2701040 «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері захисту довкілля та природних ресурсів» (не є предметом аудиту) за 12 темами відповідно до тематичного плану наукових досліджень Держлісагентства на 2020–2024 рр., зокрема за 2 фундаментальними та 10 прикладними.

Основною метою діяльності **УкрНДІГірліс** є наукове забезпечення державної політики у сфері лісового і мисливського господарства та раціонального природокористування для прийняття управлінських рішень щодо функціонування і розвитку лісгосподарської галузі в Карпатському регіоні та на прилеглих територіях.

За період, що підлягав аудиту, **УкрНДІГірліс** виконувалися **наукові дослідження** за двома напрямками раціонального природокористування: «Лісівництво, лісокористування, економіка та лісоуправління» (держзамовлення 3 теми) та «Лісовідновлення, лісорозведення, агролісомеліорація та лісова рекультивация» (1 тема). На основі отриманих результатів **підготовлено Вказівки з оцінки стану і продуктивності культурфітоценозів, створених з участю перспективних інтродуцентів в Карпатах, Оцінку стану рекреаційних лісів й Рекомендації з оцінки мережі трельовальних волоків на гірських лісових водозборах.**

Крім того, **УкрНДІГірліс виконано рубки формування та оздоровлення лісів та інші заходи на 109,1 га, заготовлено 3026 м³ лісопродукції, 10 кг насіння ялини європейської, вирощено 98,0 тис. шт. посадкового матеріалу.**

Основними завданнями **ДО «Український ЛСЦ»** є **забезпечення збереження цінного генофонду лісових рослин України, підвищення продуктивності екологічного і ресурсного потенціалу лісів; забезпечення**

⁸ Оплата праці, комунальних послуг та енергоносіїв; витрати на відрядження, паливно-мастильних матеріалів, придбання/заправки картриджів для принтерів (ксероксів), господарчих та канцелярських товарів; оновлення програмного забезпечення, послуги з обслуговування системи протипожежної охорони, телекомунікаційні послуги тощо.

лісовідновлення та лісорозведення насінням і садивним матеріалом з високими посівними якостями та спадковими властивостями.

Центром у межах моніторингу лісового насінництва та розсадництва здійснено **перевірку лісового насіння** у частині посівних якостей для **1255** підприємств та організацій, виконано **30,2 тис. аналізів** на посівні якості та фітозараженість, визначено посівні якості **2,3 тис. тонн** лісового насіння методом аналіз проб, **обстежено стан** лісового насінництва та розсадництва на **126** об'єктах. При періодичному обстеженні (одноразова інвентаризація) об'єктів постійної лісонасінної бази проведено обстеження в 21 ОУЛМГ, **перевірено 2,2 тис. тонн насіння**.

Крім того, у порушення строків зберігання документів, передбачених **пунктом 3.1 розділу 3** Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 12 квітня 2012 року № 578/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17 квітня 2012 року за № 571/20884, в Держлісагентстві на момент проведення аудиту **не було ряду фінансових документів** за 2020–2021 роки, що вказує на **низький рівень внутрішнього контролю в Держлісагентстві**. За результатами аудиту документи було відновлено.

Рекомендації

Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України вжити заходів щодо перегляду результативних показників бюджетних програм «Керівництво та управління у сфері лісового господарства» і «Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді» відповідно до Правил складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 року № 1098, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21 січня 2003 року за № 47/7368.

2. ЧИ ЗАБЕЗПЕЧЕНО ДІЄВИЙ ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ З ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВІ

Висновки

Стан внутрішнього контролю в Держлісагентстві не забезпечує ефективного попередження порушень і недоліків, а також дотримання виконавчої дисципліни. Підходи до організації діяльності з управління ризиками, системи внутрішнього контролю (підходи/вимоги до організації та здійснення внутрішнього контролю) Держлісагентством не переглядалися, що створює ризики нездатності системи внутрішнього контролю забезпечувати належне виконання покладених завдань.

У сфері внутрішнього аудиту не забезпечено дотримання принципів організаційної та функціональної незалежності. На підрозділи внутрішнього аудиту покладаються непридатні функції, які не пов'язані із завданнями внутрішнього аудиту.

Скорочення протягом 2023 року штату внутрішніх аудиторів з 33 до 3 осіб, що створює ризики незабезпечення виконання визначених завдань, а також може призвести до виникнення помилок чи інших недоліків у діяльності Держлісагентства. Порядок визначення ризиків для відбору об'єктів при плануванні внутрішніх аудитів підрозділами внутрішнього аудиту, затверджений наказом Держлісагентства від 27 січня 2020 року № 19, з 2021 року є неактуальним, оскільки не визначає критеріїв відбору об'єктів при плануванні внутрішніх аудитів реалізації наявних бюджетних програм.

Результати аудиту

Відповідно до частини третьої статті 26 Бюджетного кодексу України **розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організовують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх установах і на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління таких розпорядників бюджетних коштів.**

Постановою № 1062 затверджено **Основні засади здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, які розмежовують систему здійснення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту розпорядниками бюджетних коштів.**

На виконання вимог пункту 3 Порядку № 1001 для здійснення внутрішнього аудиту в Держлісагентстві утворено структурний підрозділ внутрішнього аудиту – **сектор внутрішнього аудиту**. Положення про цей сектор затверджено 12.02.2019.

Слід зазначити, що до 01.01.2023 у системі Держлісагентства **функціонувало 26 підрозділів внутрішнього аудиту штатною чисельністю 33 особи, фактична чисельність становила 27 осіб, або 82 відсотка.** У зв'язку з **реорганізацією лісового господарства відповідно до постанови № 1003, фахівці цих підрозділів**

у територіальних органах Держлісагентства були звільнені або переведені на інші посади. Фактично в 2023 році із передбачених штатним розписом апарату Держлісагентства 3 працівників сектору внутрішнього аудиту призначено 2 особи: завідувача сектору (наказ від 07.08.2023 № 276-к) та головного спеціаліста (наказ від 07.04.2023 № 166-к), що не дає змоги забезпечити належний внутрішній аудит у системі Держлісагентства з метою запобігання незаконному, неефективному та нерезультативному використанню бюджетних коштів та інших активів, виникненню помилок чи інших недоліків.

Аудитом встановлено, що **Порядок № 19, з 2021 року є неактуальним**, оскільки **не визначає критеріїв** відбору об'єктів при плануванні внутрішніх аудитів для реалізації наявних **бюджетних програм. Операційні плани діяльності з внутрішнього аудиту на 2020–2021 роки (із змінами) на офіційному вебсайті органу не оприлюднювались, що є невиконанням вимог пункту 6 Порядку № 1001 (в редакції, чинній до 2023 року). На підрозділи внутрішнього аудиту в системі Держлісагентства покладені неприцяманні функції. Зокрема, 2 з 26 підрозділів внутрішнього аудиту знаходилися у складі інших структурних підрозділів (Рівненське ОУЛМГ та УкрНДІЛГА) та були функціонально залежними, на них покладалися функції, не пов'язані із здійсненням внутрішнього аудиту.**

Довідково. На головного спеціаліста-аудитора Одеського ОУЛМГ покладалось здійснення заходів з питань запобігання та протидії корупції. Відповідно до штатного розпису аудитор УкрНДІЛГА в різний час входив до складу відділів кадрів, юридичного забезпечення та внутрішнього аудиту, на якого покладалось здійснення заходів з питань запобігання та протидії корупції і виконання завдань з економічних питань.

Крім того, згідно з наказом № 17, яким затверджено Основні засади здійснення внутрішнього контролю в Держлісагентстві, на сектор внутрішнього аудиту покладено обов'язки щодо виконання заходів з внутрішнього контролю, звітування про стан його організації та здійснення у розрізі елементів, що є неприцяманною функцією для такого підрозділу та суперечить принципам внутрішнього контролю (абзац сьомий пункту 3 постанови № 1062).

Аналіз стану організації та здійснення окремих елементів внутрішнього контролю, які визначають внутрішнє середовище, засвідчив, що Держлісагентством з урахуванням воєнного стану переглянуті заходи, передбачені планом діяльності органу на середньостроковий період. При цьому підходи до організації діяльності з управління ризиками, система внутрішнього контролю (підходи/вимоги до організації та здійснення внутрішнього контролю) не переглядалися.

Як наслідок, незабезпечення дієвого внутрішнього контролю призводить як до втрати документів, так і відображення в звітних документах недостовірної інформації, що не сприяє ухваленню належних та своєчасних управлінських рішень. Зокрема, інформація про здійснення внутрішнього аудиту за 2020–2022 роки не відповідає даним, відображеним у звітах про виконання

паспорта бюджетної програми КПКВК 2709010, а саме результативного показника продукту щодо кількості проведених перевірок (аудитів) лісогосподарських підприємств, установ та організацій, де **плановий показник щорічно відображався недостовірно, а фактичний в 2022 році перевищував реальну кількість здійснених внутрішніх аудитів на 17 одиниць.**

Аудитом встановлено, що затверджений наказом Держлісагентства від 28.05.2020 № 167 **план заходів щодо реагування на рішення Рахункової палати за результатами попереднього заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) не виконувався.** Як наслідок, **інформування Рахункової палати не здійснювалось, що свідчить про незабезпечення внутрішнього контролю за виконанням розпорядчих документів Держлісагентства.**

Рекомендації

Державному агентству лісових ресурсів України вжити заходів щодо приведення стану внутрішнього аудиту та контролю у відповідність із Порядком № 1001 та Основними засадами здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, затвердженими постановою № 1062.

3. ЧИ ВИКОНАНО РЕКОМЕНДАЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО ЗАХОДУ

Висновки

Неналежна організація внутрішнього контролю в Держлісагентстві призвела до порушень виконавської дисципліни. Лише під час проведення аудиту вдалося встановити фактичний стан виконання рекомендацій Рахункової палати. Із 16 наданих рекомендацій виконано лише чотири, сім знаходяться в стані виконання, п'ять залишаються невиконаними.

Результати аудиту

У 2019 році Рахункова палата провела аудит ефективності використання бюджетних коштів, призначених для ведення лісового і мисливського господарства, а також для охорони і захисту лісів у лісовому фонді України. Результати цього аудиту були викладені в звіті, затвердженому рішенням Рахункової палати від 17.12.2019 № 37-3.

Рекомендації, які містилися у звіті, були надіслані Держлісагентству листом від 31.01.2020 № 03-257 для подальшого розгляду та реагування. Держлісагентство у листі від 04.03.2020 № 05-28/1327-20 надало пояснення щодо висловлених у звіті зауважень, а листом від 16.07.2021 № 05-28/5565-21 повідомило, що наказом Держлісагентства від 28.05.2020 № 167 затверджено план заходів з усунення порушень та недоліків, викладених у звіті.

У наказі Держлісагентства від 28.05.2020 № 167 було визначено конкретні кроки для управління та контролю за виконанням плану заходів. Під час аудиту встановлено, що **зазначений наказ не виконано**: керівники структурних підрозділів Держлісагентства не надавали щоквартально інформацію про виконання плану заходів, Управління стратегії та економічного розвитку (чинна на той момент структура) не забезпечувало щоквартального інформування Мінекоенерго та Рахункової палати.

Таким чином, визначені заходи не було належно виконано.

Аудитом встановлено, що із шістнадцяти наданих рекомендацій виконано лише чотири, сім знаходяться в стані виконання, а п'ять залишаються невиконаними. Зокрема, невиконаними залишаються рекомендації щодо забезпечення ведення державного лісового кадастру та обліку лісів; забезпечення проведення моніторингу лісів як складової державної системи моніторингу навколишнього природного середовища; розроблення проєктів нормативно-правових актів для врегулювання процедур прийому та обліку продуктів побічних лісових користувань від юридичних та фізичних осіб; перегляду результативних показників виконання бюджетних програм «Керівництво та управління у сфері лісового господарства» і «Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді» відповідно до Правил складання паспортів

бюджетних програм та звітів про їх виконання, затверджених наказом Мінфіну від 29.12.2002 № 1098 (у редакції від 14.01.2008 № 19); перегляду вартості ліцензій на добування мисливських тварин у мисливських угіддях України, визначеної наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16.05.2011 № 179.

Рекомендації

Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Державному агентству лісових ресурсів України вжити заходів щодо забезпечення виконання рекомендацій Рахункової палати за результатами заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту).

4. ЯК РЕАЛІЗУЄТЬСЯ РЕФОРМУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ

Висновки

Реформа управління лісової галузі, розпочата у 2022 році, знаходиться в процесі реалізації. Водночас на момент видання постанови № 1003 (07.09.2022) окремі положення цього акта, зокрема щодо припинення діяльності лісогосподарських підприємств, не відповідали розділу IV Стратегії: в процесі реформування лісового господарства України лісогосподарські підприємства зберігають статус юридичної особи, приватизація таких підприємств заборонена. Відповідні зміни до Стратегії внесені розпорядженням № 840 лише 22.09.2023, або більше ніж через рік.

Під час реформування лісового господарства фактична кількість штатних одиниць центрального апарату Держлісагентства та його територіальних органів зменшилася на 51,3 відс. (до 269 осіб у 2022 році проти 524 у 2020 році). Водночас через допущення порушення строків виплат при звільненні працівників Херсонського ОУЛМГ, судовими рішеннями призначено до стягнення на користь позивачів 162,1 тис. грн, з яких виплачено в 2023 році 14,5 тис. грн, що є збитками державного бюджету відповідно до статті 6 Закону України від 05 червня 2012 року № 4901-VI «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень». Наявні ризики нанесення збитків державному бюджету в обсязі 147,6 тис. грн внаслідок стягнень за рішенням суду.

Результати аудиту

Указом Президента України «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів» та іншими нормативно-правовими актами (рис.8) визначено питання реформування лісового господарства України.

Реалізація реформи планується з використанням найкращих практик країн Європейського Союзу, зокрема Німеччини, Польщі та Литви. Успішний досвід цих країн допоможе створити ефективну та успішну модель управління лісовою галуззю в Україні.

Указом Президента України від 29 вересня 2022 року № 675

Указ Президента України від 07 червня 2021 року № 228:

- визначає заходи щодо збереження та відтворення лісів

Державна стратегія управління лісами України до 2035 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1777-р:

- визначає стратегічні напрями управління лісами до 2035 року

Протокол наради під головуванням Прем'єр-міністра України від 04.02.2022 "Про реформування лісового господарства":

- визначає конкретні кроки та заходи щодо реформування лісового господарства

Доручення РНБО від 29.06.2022 №1594/14-05/2-22:

- стосується протоколу № 5 засідання робочої групи з питань збереження та відтворення лісів від 28.06.2022.

Рис. 8. Ключові документи та рішення, які визначають напрями реформи лісового господарства України

введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 вересня 2022 року «Про охорону, захист, використання та відтворення лісів України в особливий період», виконання якого є підґрунтям для реалізації реформи та забезпечення ефективної діяльності галузі. Зокрема, передбачається посилення адміністративної відповідальності за невиконання законних розпоряджень чи приписів, інших законних вимог посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки або охорони природних ресурсів, за ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації, вчинення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків.

Згідно зі Стратегією **ефективне управління лісами** передбачає **побудову збалансованої системи** правовідносин між суб'єктами лісового господарства з одночасним запобіганням можливому конфлікту інтересів.

Разом із Стратегією Урядом схвалено Операційний план реалізації у 2022–2024 роках Державної стратегії управління лісами України до 2035 року, який має **16 заходів, 11 з яких** заплановано завершити в **2024 році**, ще два – після завершення бойових дій. **Із трьох заходів, термін виконання яких визначено 2023 рік, виконано один – постановою № 1003** оптимізовано структуру Держлісагентства.

Довідково. У 2023 році не виконано два заходи: не розроблені нові програми навчальних курсів «Курс підготовки лісового пожежного» та «Керівник гасіння лісової пожежі», не затверджений розроблений Держлісагентством проект постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання наближеного до природи ведення лісового господарства та проведення рубок в умовах воєнного стану» (на узгодженні).

На виконання завдань з терміном виконання **2024 рік**, зокрема, ведеться **робота щодо розроблення та прийняття нормативно-правових актів.**

Зауважимо, що на момент видання (07.09.2022) **постанова № 1003 в частині припинення лісогосподарських підприємств не враховувала положення розділу IV Стратегії:** в процесі реформування лісового господарства України лісогосподарські підприємства зберігають статус юридичної особи, а приватизація таких підприємств заборонена. Цю невідповідність усунуто **більше ніж через рік (22.09.2023)** розпорядженням № 840.

Станом на 01.11.2023 в межах реалізації постанови № 1003, зокрема, ліквідовано 11 з 24 ОУЛМГ, утворено 9 МУЛГ, затверджено положення про них та призначено начальників, створено ДП «Ліси України», до якого приєднано 146 лісогосподарських підприємств із 164 (18 знаходяться на тимчасово окупованих територіях) (рис. 9).

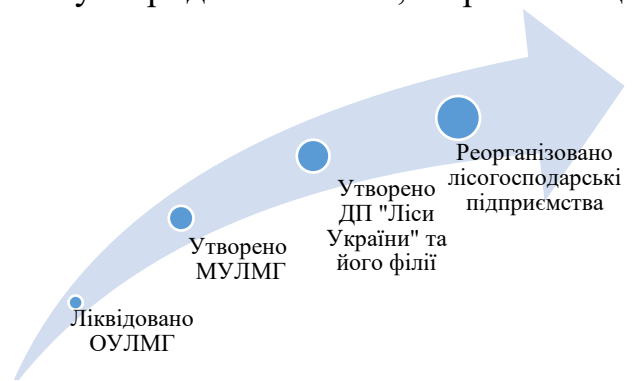

Рис. 9. Результати виконання постанови № 1003

Ліквідація 13 ОУЛМГ триває більше року, що свідчить про складність процесу ліквідації ОУЛМГ в різних регіонах та певні обставини, які негативно впливають на завершення цього процесу.

Так, досі триває ліквідація Херсонського ОУЛМГ, оскільки виникли судові спори з працівниками щодо ненарахування та невиконання всіх сум, належних при звільненні, у строки, визначені ст. 116 КЗпП України. Рішеннями Одеського окружного адміністративного суду в 2023 році та за результатами розгляду апеляційних скарг присуджено до стягнення на користь позивачів кошти в сумі **162,1 тис. грн**, з яких 14,5 тис. грн виплачено у 2023 році, що є збитками державного бюджету відповідно до статті 6 Закону України від 05 червня 2012 року № 4901-VI № «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень». Наявний ризик нанесення збитків державному бюджету ще на 147,6 тис. грн через стягнення коштів за рішенням суду.

За 2023 рік кількість працівників філій ДП «Ліси України», створених на базі лісгосподарських підприємств, зменшилася щонайменше на 4 912 осіб, або 16 відс., яких було звільнено у встановленому порядку при приведенні штатних розписів філій ДП «Ліси України» до єдиних вимог з метою уникнення дублювання функцій працівників.

Схема управління Держлісагентства з урахуванням упроваджених змін станом на 01.07.2023 наведена на рис.10.

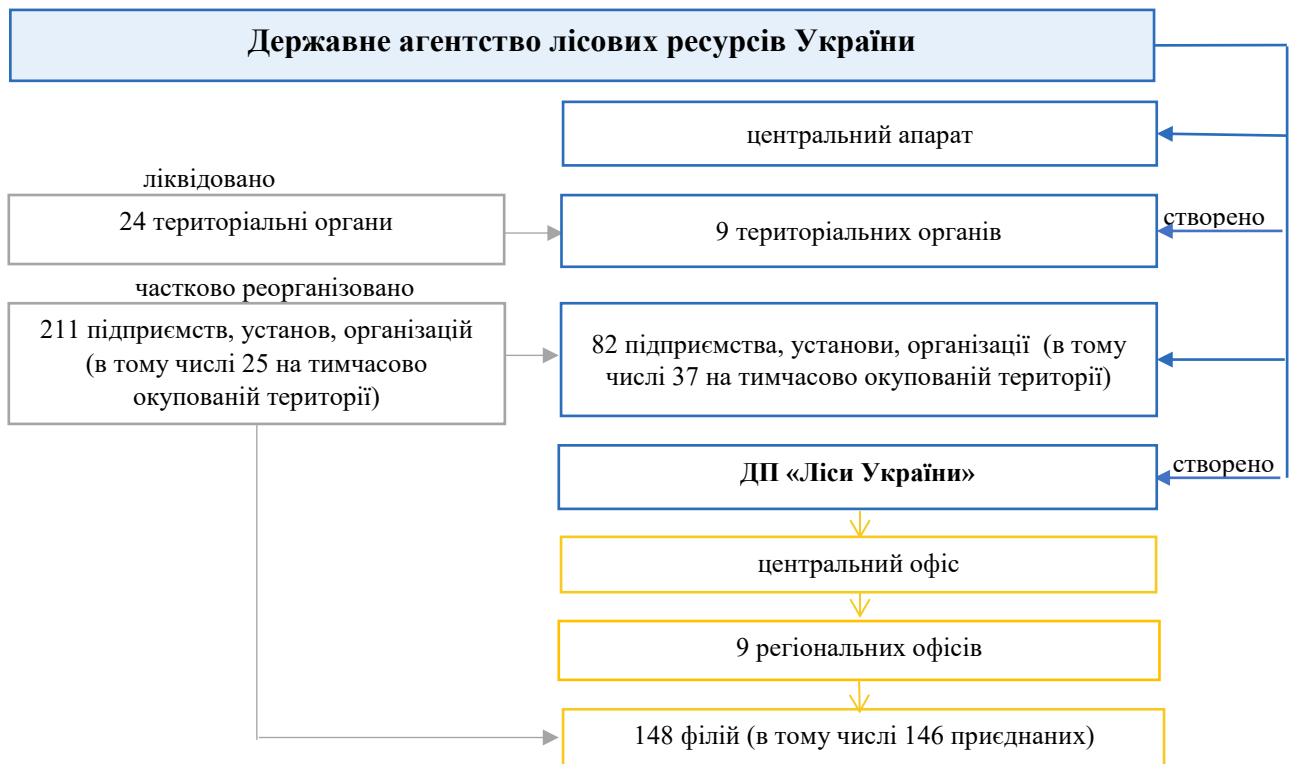

Рис. 10. Схема управління Держлісагентства та зміни, що відбулись на виконання постанови № 1003

Реалізація постанови № 1003 дала змогу ліквідувати конфлікт інтересів, що виникав внаслідок поєднання Держлісагентством регуляторної, управлінської та контрольної функцій у лісовій сфері, шляхом передачі ДП «Ліси України» лісогосподарських функцій (рис. 11).

Рис. 11. Розмежування функцій у лісовому господарстві з урахуванням змін у структурі Держлісагентства, внесених відповідно до постанови № 1003

Встановлено, що Держлісагентством державний контроль за дотриманням вимог нормативно-правових актів щодо ведення лісового господарства, а також заходи державного нагляду (контролю) у сфері мисливського господарства та полювання не здійснювались. Зокрема, з березня 2020 року внаслідок запровадження карантину на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), а з лютого 2022 року – введення воєнного стану.

Водночас за результатами проведення Державною екологічною інспекцією заходів державного нагляду (контролю) щодо підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Держлісагентства, в частині охорони, захисту,

використання та відтворення лісів, за період що підлягав аудиту, **складено 6 084 протоколи**, за якими накладено **24,1 млн грн штрафів**, **розраховані збитки становили 493,5 млн грн**, з яких **пред'явлені – 189,3 млн грн**, або лише **38,4 відс.**, **стягнуті – 21,8 млн грн**, або лише **11.5 відс. пред'явлених** та **4,4 відс. розрахованих збитків**.

Слід зазначити, що розпочате в 2018 році реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, покликане, зокрема, ліквідувати дублювання функцій Держлісагентства та Державної екологічної інспекції в частині здійснення державного нагляду (контролю) в сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів, не завершене.

Рекомендації

Кабінету Міністрів України вжити заходів щодо:

виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 вересня 2022 року «Про охорону, захист, використання та відтворення лісів України в особливий період», введеного в дію Указом Президента України від 29 вересня 2022 року № 675;

завершення реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища.

5. ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕНО УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВА

5.1. Як забезпечено передачу активів при ліквідації та реорганізації територіальних органів, підприємств, організацій та установ, що належать до сфери управління Держлісагентства

Висновки

Держлісагентством неповною мірою забезпечено належне управління об'єктами державної власності, що належать до його сфери управління.

Протягом грудня 2022 року та I кварталу 2023 року до ДП «Ліси України» від ліквідованих ОУЛМГ та 146 реорганізованих шляхом приєднання лісогосподарських підприємств передано необоротних і оборотних активів загальною вартістю 6 333,8 млн грн: права постійного користування земельними ділянками – 128,7 млн грн, будинки і споруди – 1 776,5 млн грн, машини та обладнання – 643,8 млн грн, транспортні засоби – 916,0 млн грн та інше – 2 868,8 млн гривні.

Вибірковою перевіркою повноти оприбуткування основних засобів встановлено окремі факти неповного оприбуткування, що призводить до заниження вартості активів у фінансовій звітності.

У 2023 році Фондом державного майна України за пропозицією або згодою Держлісагентства включено до переліку об'єктів малої приватизації 50 груп інвентарних об'єктів філій ДП «Ліси України» на суму 33,9 млн гривень. Приватизовано 15 груп інвентарних об'єктів за стартовою ціною аукціону 29,4 млн гривень. Ціна продажу зазначених об'єктів становила 119,1 млн гривень.

Водночас на приватизацію були виставлені групи інвентарних об'єктів, які забезпечують діяльність з переробки деревини, що відповідно до пункту 3.2 Статуту ДП «Ліси України» належить до основних напрямів діяльності підприємства. На час здійснення аудиту 8 груп вже приватизовано, а у грудні 2023 року запропоновано до приватизації ще 470 об'єктів державної власності, у тому числі 58 цехів переробки деревини та 28 майнових комплексів з переробки деревини. При цьому підрозділом 2.1 Стратегічного плану розвитку ДП «Ліси України» на 2024–2028 роки, затвердженого 21.11.2023 т. в. о. Голови Держлісагентства, передбачено виробництво промислової продукції переробки деревини та проведення лісопильно-деревобробних робіт.

На сьогодні органом управління державним майном рішень про припинення переробної діяльності ДП «Ліси України» і його філій та виключення її з основних напрямів діяльності не ухвалено. Це свідчить про необхідність подальшого удосконалення управління державним майном лісової галузі.

Результати аудиту

На виконання постанови № 1003 ОУЛМГ, що ліквідуються, та лісогосподарські підприємства, що припиняються шляхом реорганізації, передали наявні активи суб'єктам управління, визначеним наказами Держлісагентства (рис.12.).

ОУЛМГ, що ліквідовані, передано новоствореним МУЛМГ та ДП «Ліси України» майно вартістю **14,0 млн грн**: нерухоме майно вартістю 5,7 млн грн (40,7 відс.), засоби виробництва – 1,3 млн грн (9,3 відс.) та інші оборотні та необоротні активи – 7,0 млн гривень (50,0 відс.).

Лісогосподарськими підприємствами (146 од.), які припинені шляхом реорганізації, передано філіям ДП «Ліси України», створеним на їх базі, активи вартістю **6 326,9 млн грн**: нерухоме майно – 1 772,8 млн грн, транспортні засоби – 916,0 млн грн, машини та обладнання – 643,8 млн грн, права постійного користування земельними ділянками – 128,7 млн грн, інші оборотні та необоротні активи – 2 865,6 млн гривні.

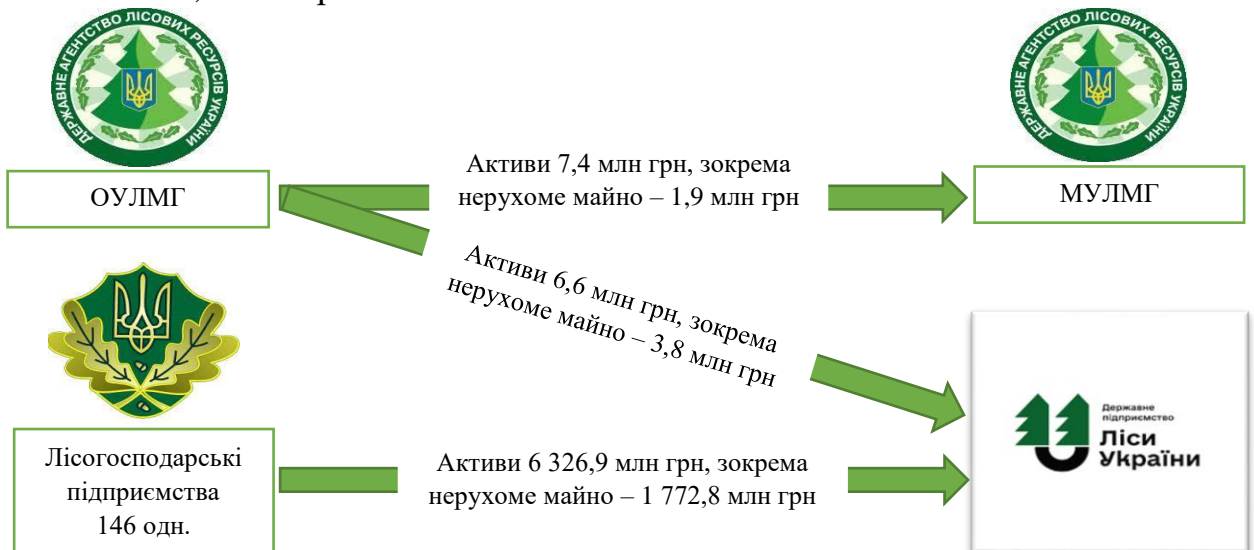

Рис. 12. Передача об'єктів державної власності в структурі Держлісагентства

Отже, ДП «Ліси України» отримано активи вартістю **6 333,8 млн грн**: нерухоме майно – 1 776,5 млн грн, транспортні засоби – 916,0 млн грн, машини та обладнання – 643,8 млн грн, права постійного користування земельними ділянками – 128,7 млн грн, інше – 2 868,7 млн гривні.

Аудит виявив, що протягом грудня 2022 року – I кварталу 2023 року 146 лісогосподарських підприємств безоплатно передали активи та пасиви новоствореним філіям ДП «Ліси України». Філії не мають статусу юридичної особи, але мають окремий баланс, який включається до балансу ДП «Ліси України». У ДП «Ліси України» немає єдиної автоматизованої програми для ведення бухгалтерського обліку в центральному апараті та філіях, що ускладнює доступ до

інформації про стан активів та пасивів, а також створює ризик неповноти та неправдивості фінансової інформації.

Вибірковою перевіркою повноти оприбуткування активів, одержаних ДП «Ліси України», встановлено окремі факти неповного оприбуткування отриманих активів, що призводить до **заниження вартості активів у фінансовій звітності**.

З 19-ти перевірених передавальних актів (сума активів 1 710,0 млн грн) у 3-х встановлено **заниження вартості наявних активів** на загальну суму **0,6 млн грн** (3,5 відс. перевіреної суми), що пояснюється допущенням неточності при оформленні передавальних актів. Зазначене **створює ризики відображення неповної інформації про передані оборотні та необоротні активи лісогосподарських підприємств у передавальних актах, які не потрапили до вибірки, що потребує проведення суцільної інвентаризації активів, отриманих філіями ДП «Ліси України»**.

Аудитом встановлено, що оприбуткування нерухомого майна первісною вартістю **0,1 млн грн**, отриманого від Івано-Франківського ОУЛМГ (акт від 24.04.2023), **не відображено в обліку** ДП «Ліси України», чим не дотримано вимог частини п'ятої статті 9 Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Під час проведення аудиту це порушення виправлено шляхом оприбуткування зазначених об'єктів нерухомого майна на баланс філій «Івано-Франківське лісове господарство» та «Ворохтянське лісове господарство».

Крім того, об'єкти нерухомого майна вартістю **3,6 млн грн** (акти приймання-передачі за лютий–квітень 2023 року) прийнято в експлуатацію за залишковою, а не справедливою вартістю, що є недотриманням вимог пункту 10 НП(С)БО 7 «Основні засоби», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 (zareєстрований у Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 року за № 288/4509). Наприклад, нерухоме майно з площами забудови 578,4 кв. м та 336,4 кв. м прийнято на баланс з вартістю 1 і 3 гривні відповідно. Це призвело до **заниження в обліку вартості активів** станом на 01.04.2023, 01.07.2023 та 01.10.2023 та викривлення рядків 1010, 1011, 1012 та 1095 та 1300 Балансу.

Комісію з оформлення актів приймання-передачі основних засобів та інших необоротних активів, актів введення в експлуатацію основних засобів та інших необоротних матеріальних активів створено лише в червні 2023 року (наказ ДП «Ліси України» від 05.06.2023) вже після отримання майна.

За результатами аудиту ДП «Ліси України» повідомило про залучення незалежної оцінюючої компанії для проведення оцінки майна на дату переходу на МСФЗ – 01.01.2024, з метою визначення справедливої вартості активів.

У 2023 році ФДМУ за пропозицією або згодою Держлісагентства як уповноваженого органу управління державним майном включено до переліку

об'єктів малої приватизації **50 груп інвентарних об'єктів**, що обліковувались на балансах філій ДП «Ліси України», вартістю **33,9 млн гривень**. З них **приватизовано 15 груп інвентарних об'єктів** за стартовою ціною аукціону (балансова вартість) **29,4 млн гривень**. Ціна продажу зазначених об'єктів становить **119,1 млн гривень**.

Довідково. Відповідно до статті 25 Закону України від 18 січня 2018 року № 2269-VIII «Про приватизацію державного і комунального майна» кошти, одержані від продажу державного або комунального майна, інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації, зараховуються до державного або місцевого бюджету у повному обсязі, крім плати за участь.

У грудні 2023 року філіями на запит ДП «Ліси України» подано переліки об'єктів права державної власності, які **можуть бути запропоновані до приватизації у 2024 році**. Серед них 470 об'єктів права державної власності, **58 цехів переробки деревини та пилорам**, а також **28 груп інвентарних об'єктів**, які сукупно становлять майнові комплекси, зокрема з переробки деревини (лісопереробні, лісопильні, деревообробні, стружкові цехи з адмінбудівлями та іншими спорудами тощо).

Відповідно до абзацу першого частини третьої статті 4 Закону України від 18 січня 2018 року № 2269-VIII «Про приватизацію державного і комунального майна» у разі, якщо майно органів державної влади та органів місцевого самоврядування, майно державних підприємств, що належать до сфери управління органів державної влади, безпосередньо не забезпечує виконання зазначеними органами встановлених законодавством завдань, таке майно є об'єктом, що підлягає приватизації.

Згідно зі Статутом ДП «Ліси України» метою створення підприємства, зокрема, є одержання прибутку від комерційної діяльності. Філії згідно з положеннями створені з метою одержання прибутку від здійснення на промисловій та комерційній основі господарської діяльності, предметом їх діяльності, зокрема, є організація та виробництво промислової продукції переробки деревини і лісохімії та підсочки лісу.

За 9 місяців 2023 року від реалізації продукції переробної промисловості ДП «Ліси України» отримало дохід у розмірі **2 070,1 млн грн**, що становить **11,9 відс. чистого доходу** від реалізації продукції товарів та послуг (**17 402,8 млн гривень**).

З приватизованих у 2023 році груп інвентарних об'єктів **8** (балансовою вартістю **21,9 млн грн**) є майновими комплексами, які **забезпечують діяльність з переробки деревини** (лісопереробні, лісопильні, столярні цехи з адміністративними та іншими будівлями, обладнанням), що відповідно до пункту 3.2 Статуту ДП «Ліси України» та підрозділу 2.1 Стратегічного плану розвитку Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» на 2024–2028 роки **належить до основних напрямів діяльності підприємства**.

При цьому уповноваженим органом управління об'єктами державної власності (Держлісагентством) **рішень про припинення деревообробної та іншої переробної діяльності ДП «Ліси України» на момент здійснення аудиту не ухвалено. Зазначене засвідчує необхідність вжиття заходів для удосконалення управління об'єктами державної власності в лісовій галузі.**

Протягом 2023 року ДП «Ліси України», яке є правонаступником лісогосподарських підприємств, здійснювались заходи щодо оформлення правовстановлюючих документів на земельні ділянки та збільшення площі сертифікованих лісів.

Так, на 01.01.2024 площа земельних ділянок, на яку ДП «Ліси України» **оформлено правовстановлюючі документи на право постійного користування земельними ділянками лісогосподарського призначення, становить 5 316,3 тис. га, або 80,9 відс. з 6 574,9 тис. га⁹, які перебувають у постійному користуванні.**

При цьому загальна площа земель, які перебувають у постійному користуванні, порівняно з даними станом на 01.07.2023 (6 590,9 тис. га) зменшилась на **16,0 тис. га**, що пояснюється **вилученням 21,6 тис. га** (з них 21,5 тис. га, або 99,9 відс., до природно-заповідного фонду), **прийняттям у постійне користування 7,0 тис. га** самозаліснених земельних ділянок та неточністю звітних даних минулих періодів на площу **1,4 тис. гектарів.**

Аудитом встановлено, що право постійного користування земельними ділянками, окрім рахунка 122 «Права користування майном», обліковується на рахунках 121 «Права користування природними ресурсами», 123 «Права на комерційні позначення», 127 «Інші нематеріальні активи», **чим не дотримано вимог Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21 грудня 1999 року за № 893/4186.**

Крім того, встановлено випадки обліку права постійного користування земельними ділянками на рахунку 101 «Земельні ділянки», чим не дотримано вимоги НП(С)БО 8.

Зазначимо, що в деяких випадках **права постійного користування земельними ділянками філіями ДП «Ліси України» відображені в обліку за залишковою вартістю та з амортизацією у сумі 0,5 млн грн** (на рахунок 13 «Знос основних засобів»), яка відповідно до пункту 25 НП(С)БО 8 **не нараховується.**

Вибірковою перевіркою повноти обліку прав постійного користування земельними ділянками встановлено: відповідно до передавальних актів **19-ти філіями ДП «Ліси України» отримано 1 929 актів** на право постійного

⁹ Без врахування 513,6 га земельних ділянок, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях.

користування земельними ділянками та **4 983 витяги** з державного земельного кадастру на загальну площу **1 348,4 тис. га**, що становить майже 26 відс. загальної площі лісового фонду, оформленого речовими правами на момент складання передавальних актів (січень–квітень 2023 року). Зазначені права **не відображені в обліку повною мірою**. Так, з **1 348,4 тис. га**, на які оформлено **правовстановлюючі документи, 33,9 відс. площ, або 457,0 тис. га, не обліковувались у 7-ми лісогосподарських підприємствах**, які реорганізовано, та філіями ДП «Ліси України» станом на **01.01.2023** після отримання правовстановлюючих документів **не відображено в обліку**.

Також встановлено невідповідність кількості переданих ДП «Ліси України» лісогосподарськими підприємствами, які реорганізовано, правовстановлюючих документів та облікованих, що призвело до **часткового відображення в обліку ДП «Ліси України» прав постійного користування земельними ділянками**. Так, 12 філіями ДП «Ліси України» отримано 1 363 акти на право постійного користування земельними ділянками та 4354 витяги з ДЗК, а обліковано загалом 1216 записів. Зазначене свідчить про **низький рівень контролю Держлісагентства за обліком активів лісогосподарськими підприємствами в 2020–2022 роках**.

У 2023 році ДП «Ліси України» **вживалися заходи щодо переоформлення правовстановлюючих документів**, при цьому внутрішній контроль за обліком активів та відображенням в обліку всіх наявних прав постійного користування земельними ділянками здійснювався недостатньо.

Неповне відображення в обліку права постійного користування земельними ділянками, нарахування амортизації та інші порушення при обліку призвели до заниження вартості нематеріальних активів та **викривлення рядків 1000, 1001, 1002, 1095 та 1300 Балансу підприємства станом на 01.01.2023 та 01.01.2024**.

За інформацією ДП «Ліси України», з метою повноти обліку права постійного користування земельними ділянками у 2024 році триває перереєстрація правовстановлюючих документів.

Рекомендації

Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України і Державному агентству лісових ресурсів України вжити заходів щодо:

розробки і внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проекту закону про удосконалення механізмів управління об'єктами державної власності в лісовій галузі;

проведення щорічного фінансового аудиту ДП «Ліси України»;

здійснення інвентаризації активів і зобов'язань ДП «Ліси України» у зв'язку з переходом на міжнародні стандарти фінансової звітності та з метою повного їх оприбуткування, уникнення ризиків втрати державного майна та заниження вартості активів у фінансовій звітності;

перегляду основних видів діяльності, визначених Статутом ДП «Ліси України» та передбачених Стратегічним планом розвитку Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» на 2024–2028 роки, з метою виключення таких, подальше провадження яких не планується.

ДП «Ліси України» вжити заходів щодо:

перереєстрації прав постійного користування земельними ділянками, отриманих від лісогосподарських підприємств, що реорганізовані;

приведення обліку прав постійного користування земельними ділянками у відповідність із законодавством про бухгалтерський облік та забезпечення його повноти;

проведення суцільної інвентаризації активів з метою забезпечення повноти їх обліку;

здійснення незалежної оцінки оборотних та необоротних активів ДП «Ліси України» з метою належного їх відображення в бухгалтерському обліку;

запровадження використання єдиної автоматизованої системи, розроблення єдиної номенклатури для ведення бухгалтерського обліку в апараті та всіх філіях ДП «Ліси України».

5.2. Якими є результати діяльності підприємств та установ, що належать до сфери управління Держлісагентства

Висновки

З 2020 року внаслідок припинення шляхом реорганізацій кількість підприємств, яким Держлісагентство затверджувало фінансові плани, скоротилася майже в 15 разів та в 2023 році становила 20 одиниць (з 305).

За 2020–2022 роки кількість збиткових підприємств зменшилась з 17 зі збитками у розмірі 53,3 млн грн (2020 рік) до 6 зі збитками 42,9 млн грн (2022 рік). Показники рентабельності підприємств Держлісагентства у цей період мали позитивну динаміку: коефіцієнт фінансової стійкості стабільний; рентабельність діяльності збільшилася в 5 разів, активів – більше ніж у 6,4 раза, власного капіталу – у 6,4 раза, EBITDA – в 1,2 раза. Обсяг власного капіталу підприємств зріс майже на 33,3 відс., зокрема додатковий капітал на 44,7 відсотка.

У I півріччі 2023 року позитивна динаміка зберігалася: рентабельність діяльності становила 15 відс., активів – 20 відс., власного капіталу – 47 відс., EBITDA – 18 відсотків. Ці показники вказують на значне покращення фінансової стійкості та ефективності підприємств у періоді, що досліджувався.

Результати аудиту

З 2020 року по липень 2023 року кількість підприємств, що належать до сфери управління Держлісагентства та яким затверджувались фінансові плани, внаслідок

об'єднання та реорганізації зменшилась на 285 од., з 305 у 2020 році до 20 у II кварталі 2023 року¹⁰ (рис. 13).

Кількість підприємств, яким Держлісагентством затверджувались фінплани

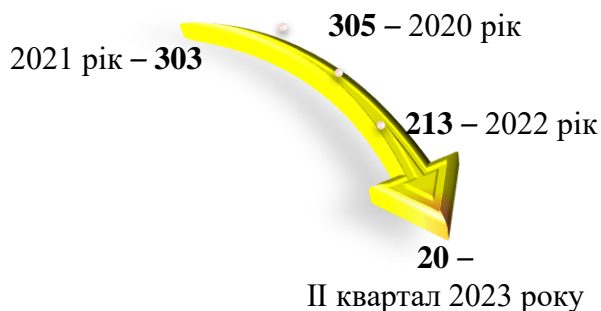

Рис. 13. Динаміка кількості підприємств, що належать до сфери управління Держлісагентства, за 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року

Відповідно до консолідованих звітів про фінансовий стан підприємства (форма № 1 «Баланс») загальна вартість активів підприємств Держлісагентства з 01.01.2020 до 01.01.2023 збільшилась на 26,5 відс., обсяг власного капіталу на 33,3 відс. (різницями між активами та зобов'язаннями підприємства). У I півріччі 2023 року загальна вартість активів збільшилась на 30,3 відс. та становить **8 680,0 млн грн**, що включає грошові кошти на рахунках у сумі 2 196,8 млн гривень. При цьому обсяг зобов'язань та забезпечення збільшився майже у 2 рази (рис. 14).

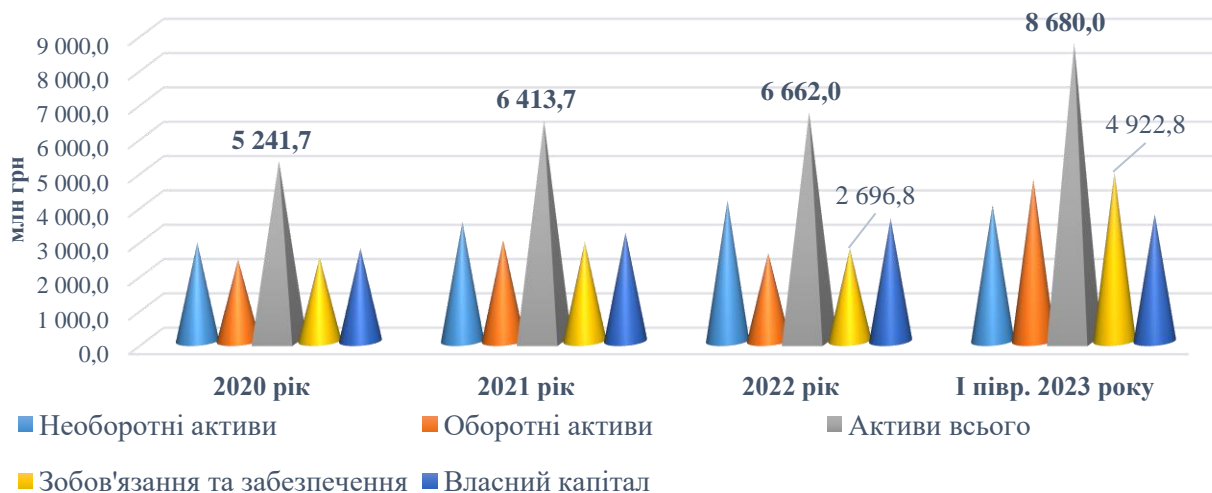

Рис.14. Динаміка збільшення вартості активів підприємств Держлісагентства у 2020–2022 роках та I півріччі 2023 року

Збільшенню активів у 2020–2022 роках сприяло здійснення капітальних інвестицій у сумі 3 234,6 млн грн, 53,5 відс. яких спрямовано на придбання

¹⁰ Без врахування підприємств, що знаходяться в стані реорганізації, припинення або на тимчасово окупованій території, яким фінансові плани не затверджуються.

основних засобів. У I півріччі 2023 року обсяг капітальних інвестицій становив 14,4 відс. річного обсягу 2022 року, з яких 44,6 відс. спрямовано на придбання основних засобів. Водночас коефіцієнт зносу основних засобів характеризується стагнацією (60,0 відс.), що свідчить про **слабку спроможність інвестиційної політики підприємств, які мають непокритий збиток.**

Збільшенню власного капіталу в 2020–2022 роках сприяло зростання на 44,7 відс. додаткового капіталу¹¹, у 1,8 раза – величини нерозподіленого прибутку та зменшення в 2,7 раза величини непокритого збитку, **що свідчить про збільшення величини отриманого прибутку та, відповідно, кредитоспроможності, фінансової стійкості та ефективності підприємств** (рис. 15). У I півріччі 2023 року зберігається динаміка збільшення власного капіталу за рахунок зростання величини нерозподіленого прибутку у 1,5 раза та зменшення непокритого збитку в 12,2 раза.

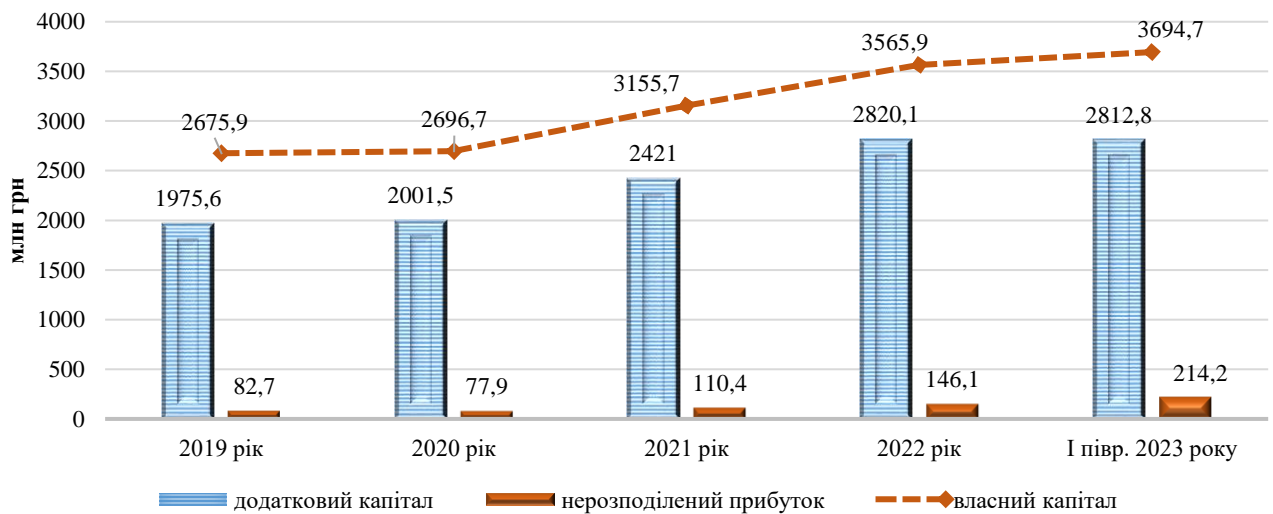

Рис. 15. Динаміка розміру власного капіталу підприємств Держлісагентства

Разом з тим **неможливо провести достовірний аналіз** з урахуванням принципу безперервності, здійснити оцінку активів та зобов'язань підприємств, коефіцієнтний аналіз рентабельності підприємств Держлісагентства, оскільки наявні розбіжності показників консолідованої звітності за 2021 та 2022 роки внаслідок відсутності даних за 2022 рік державних підприємств, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях або в стані припинення.

Крім того, **немає достовірних даних щодо діяльності підприємств, підпорядкованих Держлісагентству:** дані звітів про виконання фінансових планів не відповідають даним фінансової звітності за 2020–2022 рік та

¹¹ Додатковий капітал – сума дооцінки необоротних активів, кошти асигнувань з бюджету, спрямовані на поповнення оборотних активів, а також інші надходження у власний капітал підприємства (наприклад, безоплатно передані основні фонди).

II квартал 2023 року, що свідчить про неналежну взаємодію підрозділів Держлісагентства та низький рівень внутрішнього контролю.

Згідно зі звітами про виконання фінансового плану за 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив **71 463,9 млн грн**, або 114,8 відс. планового показника, і має тенденцію до збільшення. Водночас собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) також щороку зростає, загальний обсяг собівартості у цьому періоді більше планового показника на 12,8 відсотка.

За 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року **прибуток** підприємств становив **4 032,5 млн грн**, збиток – **97,1 млн гривень (рис. 16)**. Протягом 2020–2022 років прибуток підприємств, що належать до сфери управління Держлісагентства, зріс у 5,9 раза, у I півріччі 2023 року порівняно з аналогічним періодом попереднього року – у 2,7 раза.

У 2020 році кількість збиткових підприємств скоротилась з 17 до 6, збитки зменшилися з 53,3 млн грн до 42,9 млн гривні. У I півріччі 2023 року збиткових підприємств не було завдяки об'єднанню їх в єдине підприємство. У I півріччі 2023 року чистий фінансовий результат (збиток) порівняно з аналогічним періодом попереднього року зменшився у 2,3 раза до 10,7 млн гривень.

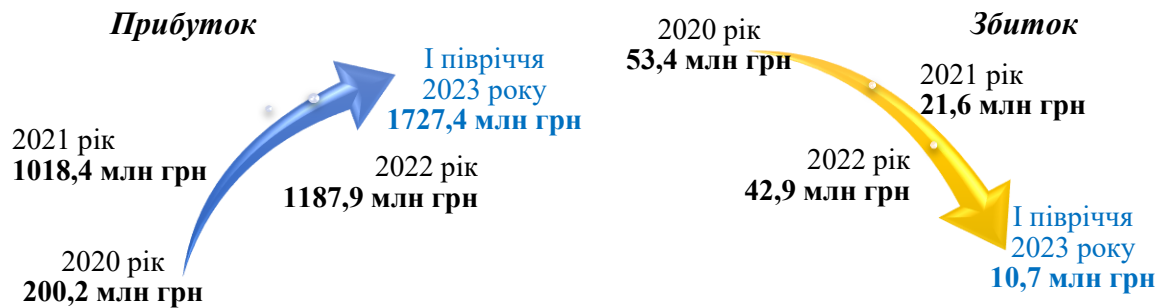

Рис. 16. Прибуток та збиток підприємств у 2020–2022 роках та I півріччі 2023 року

Показники рентабельності підприємств Держлісагентства у 2020–2022 роках мали позитивну динаміку: **коефіцієнт фінансової стійкості стабільний**. Так, рентабельність діяльності підприємств збільшилася в 5 разів (з 1 відс. до 5 відс.), активів – більше ніж у 6,4 раза (з 2,8 до 18 відс.), власного капіталу – у 6,4 раза (з 5,5 до 35 відс.), ЕВІТДА – в 1,2 раза (з 4,9 до 9 відс.).

У I півріччі 2023 року позитивна динаміка зберігалася. Так, рентабельність діяльності становила 15 відс., активів – 20 відс., власного капіталу – 47 відс., ЕВІТДА – 18 відсотків.

Висхідна динаміка значень (відносних показників) **рентабельності ЕВІТДА** протягом останніх років відображає зростання прибутковості компанії до сплати відсотків, податків і амортизації, а **рентабельності власного капіталу** – підвищення ефективності руху капіталу на підприємстві, що свідчить про збільшення його вартості (приросту капіталу) та є індикатором того, що лісова галузь стає привабливою для потенційних інвесторів.

6. ЯК ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Висновки

Ведення лісового і мисливського господарства, охорона та захист лісів у лісовому фонді здійснюються без достовірних даних. Останній державний облік лісів проводився станом на 01.01.2011, база моніторингу лісів сформована ще за 2015 рік (має формуватися щорічно відповідно до статті 55 Лісового кодексу України та Положення про державну систему моніторингу довкілля, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 року № 391 (зі змінами)), а цикл національної інвентаризації лісів, розпочатий в 2021 році, заплановано завершити в 2025 році.

Заходи з ведення лісового і мисливського господарства, охорони та захисту лісів у лісовому фонді, на які спрямовувалися кошти державного бюджету, в 2020–2021 роках виконувались у запланованих обсягах. Водночас у 2022 році у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації ці заходи не виконано, рівень проведення лісовпорядних робіт становив лише 1,2 відс., лісовідновлення – 8,9 відс. та лісорозведення – 13,1 відсотка.

Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року видано 139,2 тис. лісорубних квитків для заготівлі 77,5 млн м³ деревини на площі 1,4 млн га, що становить 20 відс. загальної площі лісового фонду Держлісагентства (без врахування тимчасово окупованих територій), з них заготовлено 57,9 млн м³, або 74,7 відс. обсягу, на який видані лісорубні квитки. Заходи з відновлення лісів та лісорозведення проведено на площі, що становить 133,6 тис. га, в тому числі створено 7,9 тис. га нових лісів.

У 2022 році порівняно з 2020 роком обсяг заготівлі зменшився на 10,6 відс., лісовідновлення та лісорозведення – на 18,6 відс., що пояснюється активними бойовими діями на територіях, що належать до лісового фонду.

Результати аудиту

Державний облік та національна інвентаризація лісів, систематичний, об'єктивний і своєчасний моніторинг лісових об'єктів, а також лісовпорядкування є ключовими для забезпечення сталого управління лісами, особливо в умовах обмежених ресурсів та низької лісоохоронної ефективності.

Останній державний облік лісів проводився станом на 01.01.2011. База моніторингу лісів сформована ще за 2015 рік (має формуватися щорічно). Починаючи з 2016 року, через відсутність бюджетного фінансування діяльність з моніторингу лісів призупинена. З часу запровадження цільових коштів на ведення моніторингу лісових екосистем не виділялось.

У 2021 році ВО «Укрдержліспроєкт» визначено організацією, що забезпечує проведення підготовчих, польових та камеральних робіт національної інвентаризації лісів. Через початок військової агресії Російської Федерації проти України у 2022 році, роботи з національної інвентаризації лісів України, розпочаті у 2021 році (обстежено 909 інвентаризаційних ділянок), були призупинені, а ВО «Укрдержліспроєкт» (місцезнаходження м. Ірпінь) понесло значні матеріальні збитки (зруйновано адміністративну будівлю, втрачено спецтехніку та транспорт). Наразі заплановані роботи виконуються, але установа потребує повного відновлення та модернізації. Цикл національної інвентаризації, розпочатий в 2021 році, заплановано завершити у 2025 році, але цей термін може бути не дотримано, враховуючи умови воєнного стану.

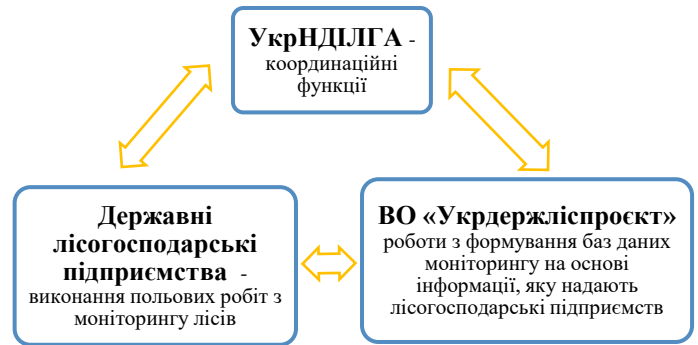

Рис. 17. Відповідальні за здійснення моніторингу лісів з 2011 року

Довідково. Відповідно до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2023 року № 388 «Деякі питання проведення національної інвентаризації лісів у період воєнного стану» на період дії правового режиму воєнного стану та протягом двох років з дня його припинення або скасування не поширюються вимоги щодо встановлення шестирічного циклу на проведення національної інвентаризації лісів.

На проведення національної інвентаризації лісів за 2021–2022 роки та I півріччя 2023 року використано 12,9 млн грн (з них 2,7 млн грн за рахунок коштів загального фонду), або 25 відс. передбачених на цей період (51,5 млн гривень).

Довідково. У 2023 році ВО «Укрдержліспроєкт» здійснює збір даних національної інвентаризації лісів у 17 областях з майже 3000 інвентаризаційних ділянок, з них збір з 660 ділянок rs-NFI фінансується урядом Німеччини в рамках проєкту «Спеціальна підтримка національної інвентаризації лісів».

Заходи з лісовпорядкування¹² спрямовані на забезпечення ефективної організації та науково обґрунтованого ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання, підвищення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, культури ведення лісового господарства, отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України.

Лісовпорядкування в лісах Держлісагентства здійснюється ВО «Укрдержліспроєкт» щороку на площі 700–800 тис. га (враховуючи проведення

¹² **Лісовпорядкування** в лісах усіх форм власності сумарною площею 100 га і більше для кожного з постійних лісокористувачів і власників лісів є **обов'язковим на всій території України** та здійснюється один раз на 10 років державними лісовпорядними організаціями, а сумарною площею до 100 га – підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності за єдиною системою в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

цих робіт один раз на 10 років). Постійні лісокористувачі здійснюють базове та безперервне лісовпорядкування, ці заходи провадяться за рахунок коштів спеціального фонду та за власні надходження. Виконання планових показників базового і безперервного лісовпорядкування у 2020–2021 роках досягалось на рівні 100,7–132,1 відс., а у 2022 році та I півріччі 2023 року значно знизилось та виконувалось на рівні 63,6–102,4 відс. (рис. 18 та 19).

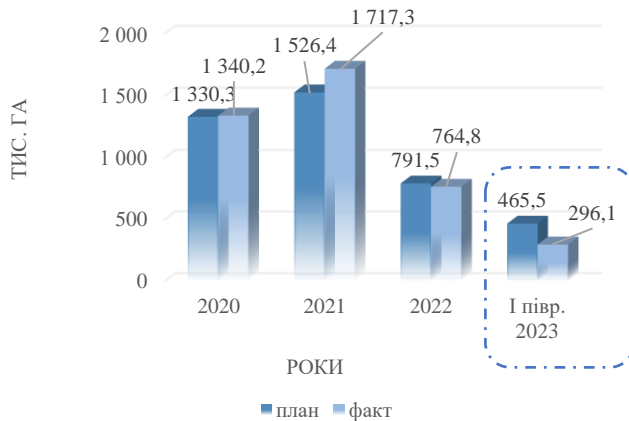

Рис. 18. Динаміка здійснення базового лісовпорядкування в 2020-2022 роках та I півріччі 2023 року

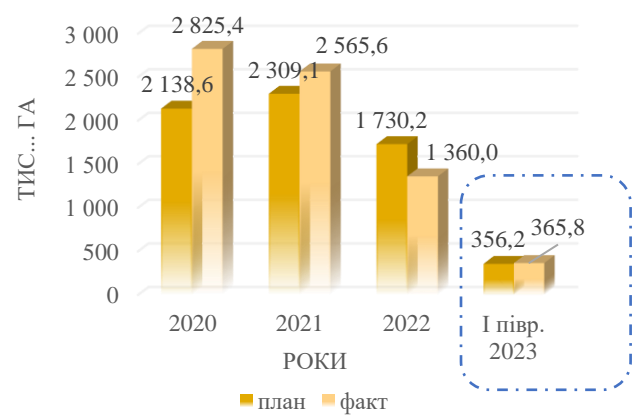

Рис. 19. Динаміка здійснення безперервного лісовпорядкування в 2020-2022 роках та I півріччі 2023 року

Забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загальноновизнаних і таких, що заслуговують на довіру, стандартів є метою лісової сертифікації¹³.

Слід зазначити, що на 01.01.2024 площа лісів, які мають статус FSC-сертифікованих, порівняно з даними на 01.01.2023 збільшилась на 348,8 тис. га та становить 4 650,6 тис. гектара. При цьому кількість чинних сертифікатів зменшилась на 4 шт., а площа лісів, дію сертифікатів на які призупинено внаслідок воєнних дій, збільшилась на 146,8 тис. гектарів.

Довідково. Лісова сертифікація – оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку.

Щодо сертифікації за системою PEFC, то станом на 01.01.2024 всі п'ять сертифікованих лісогосподарських підприємства зберегли статус та проходять польові чи дистанційні аудити уже як філії ДП «Ліси України». Сертифікована площа становить 181,3 тис. гектарів.

Ведення лісового господарства полягає у здійсненні комплексу заходів з раціонального використання, розширеного відтворення лісів, охорони та захисту.

¹³ Лісова сертифікація за міжнародною схемою Лісової опікунської ради (Forest Stewardship Council®, FSC) – міжнародної некомерційної неурядової організації, метою якої є просування відповідального управління лісами в усьому світі.

З метою встановлення достовірного обсягу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених та контролю за таким обсягом Держлісагентством проводиться **моніторинг** на основі систематизації та узагальнення **інформації про походження, заготівлю та реалізацію деревини власниками лісів і постійними лісокористувачами.**

На базі ДП «ЛІАЦ», яке виконує функції адміністратора, створено ЕОД, що дає змогу отримати інформацію про всі етапи руху деревини з моменту внесення дозвільного документа на заготівлю деревини до реалізації виготовлених з неї пиломатеріалів за межі України (відвід лісосік, заготівля, транспортування, реалізація, переробка, експорт) (рис. 20).

Етапи електронного моніторингу лісових ресурсів

Рис. 20. Система електронного моніторингу лісових ресурсів, що здійснюється засобами програмного забезпечення, які адмініструються ДП «ЛІАЦ»

У 2020–2022 роках відповідно до укладених договорів невиключну ліцензію на доступ до ЕОД мали **586 користувачів, на 01.07.2023 їх кількість зменшилась на 65 відс. та становила 203 користувачі (рис. 21).**

Згідно зі ст. 69 Лісового кодексу України спеціальне використання лісових ресурсів на виділеній лісовій ділянці проводиться за спеціальним дозволом – лісорубним або лісовим квитком, що видається безоплатно. **З 01.06.2023 по 01.06.2025 реалізується експериментальний проєкт щодо видачі спеціального**

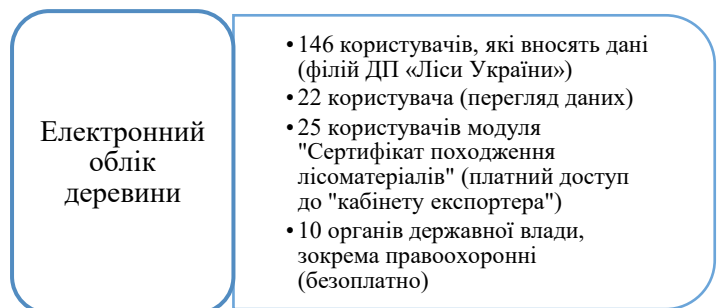

Рис. 21. Користувачі ЕОД станом на 01.07.2023

дозволу на спеціальне використання лісових ресурсів (лісорубного квитка) і сертифіката про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів **в електронній формі¹⁴**.

Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року лісокористувачам було **видано 139 202 лісорубні квитки на заготівлю 77,5 млн м³ деревини на площі в 1 446,8 тис. га, що становить більше 20 відс. площі лісового фонду, без урахування тимчасово окупованих територій.**

За даними системи ЕОД, протягом цього періоду лісокористувачами **заготовлено 57,9 млн м³ лісопродукції, або 74,7 відс. обсягу заготівлі відповідно до виданих лісорубних квитків.** При цьому 97,6 відс. (56,5 млн м³) заготовленої деревини від рубок головного користування (РГК) та рубок формування і оздоровлення лісів (РФіОЛ) (рис. 22).

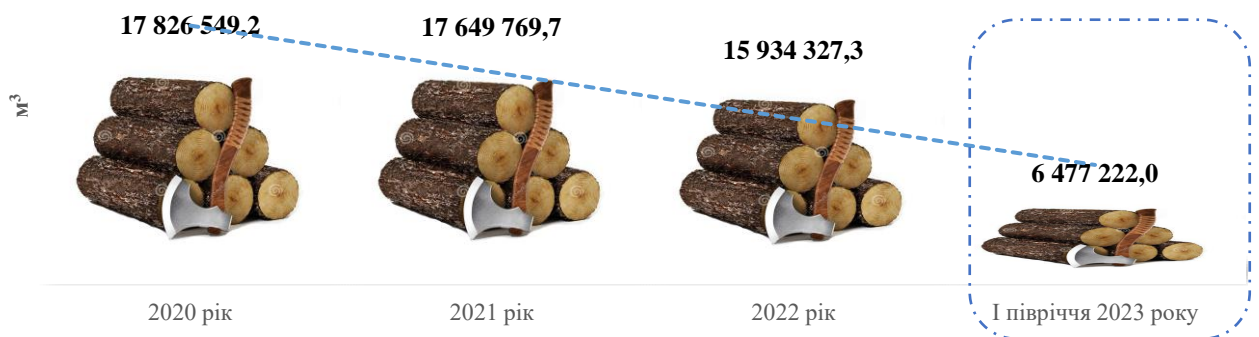

Рис. 22. Обсяги заготівлі лісопродукції за 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року

Слід зазначити, що обсяг заготівлі лісопродукції у 2022 році зменшився на 1,9 млн м³ (10,6 відс.) порівняно з 2020 роком, що пояснюється активними бойовими діями на територіях, що належать до лісового фонду.

Лідерами заготівлі лісопродукції в Україні стали Житомирська та Рівненська області: 10,3 млн м³ (17,8 відс. загального обсягу), 5,7 млн м³ (9,9 відс. відповідно) (рис. 23).

З метою посилення боротьби з тіньовим ринком деревини створено інформаційний ресурс **«Перевірка легальності походження деревини»**, інтегрований з базою даних Системи ЕОД, що дає змогу

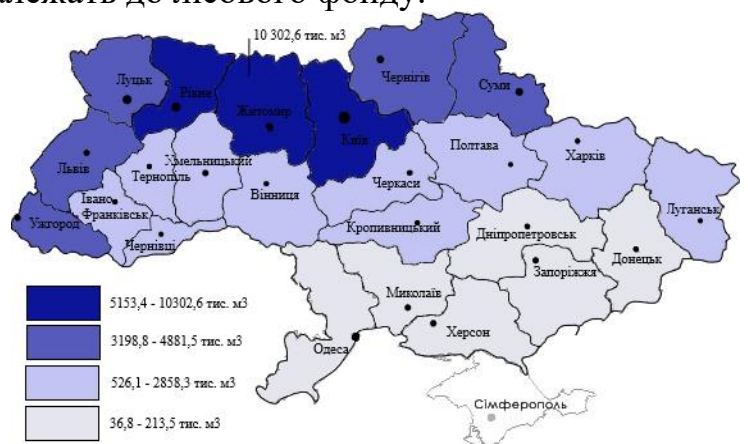

Рис. 23. Обсяги заготівлі лісопродукції за 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року в розрізі областей

¹⁴ Програмний продукт «Лісорубний квиток» інтегрований з базою даних Системи ЕОД.

здійснювати перевірку законності лісопродукції в режимі онлайн¹⁵.

Ведення Реєстру **сертифікатів про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів**, що видаються міжрегіональними управліннями лісового та мисливського господарства, здійснюється в програмному продукті «Сертифікат походження лісоматеріалів»¹⁶.

Так, протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року територіальними органами Держлісагентства видано **314 813 сертифікатів** про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів для здійснення експортних операцій, з яких 9 895, або 3 відс., – анульовано. На підставі виданих сертифікатів **експортовано 915,3 тис. м², 11,3 млн м³, 220,1 тис. т, 105,4 тис. шт.** лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів. При цьому **обсяг експорту лісоматеріалів у 2022 році значно знизився порівняно з попередніми роками** (рис. 24).

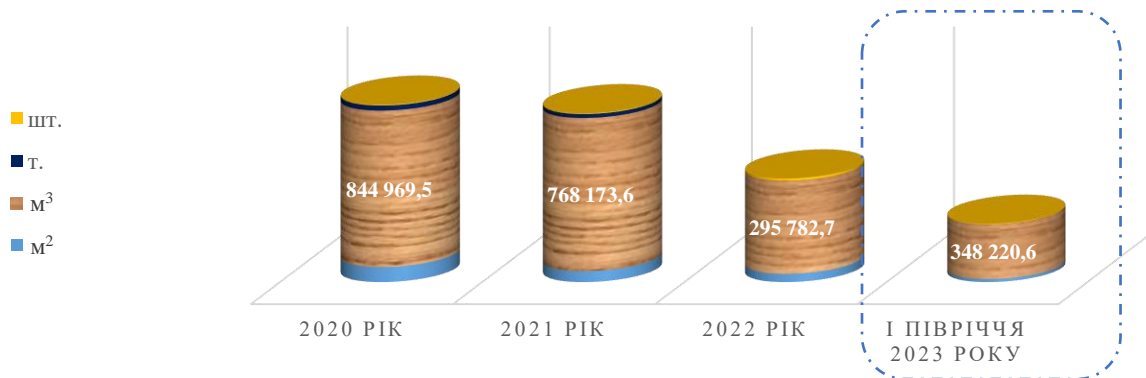

Рис. 24. Динаміка обсягів експорту лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів у 2020–2022 роках та I півріччі 2023 року

Найбільшими імпортерами українських лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року були **Румунія** (1,8 млн м³), **Китай** (1,1 млн м³) та **Угорщина** (0,99 млн м³) (рис. 25).

Рис. 25. Найбільші країни імпортери українських лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів за період з 01.01.2020 по 30.06.2023

¹⁵ Доступ надається за адресою <https://open.ukrforest.com>.

¹⁶ Доступ надається за адресою <https://crt.ukrforest.com>.

Сумарний обсяг експорту до цих країн українських лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року становив 34,2 відс. загального обсягу.

До 2022 року для моніторингу використання деревини при реалізації лісоматеріалів на внутрішньому ринку використовували програмний продукт APS Forest. З 30.12.2021 **деревину включено до переліку продукції, торгівля якою можлива лише на організованих товарних ринках** (згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2021 року № 1433). З 2022 року продаж необробленої деревини здійснюється виключно на організованих товарних ринках без використання APS Forest, обслуговування якої було припинено 11.04.2022.

Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року **на аукціонах державними лісогосподарськими підприємствами та філіями ДП «Ліси України» було реалізовано 27,9 млн м³ деревини на загальну суму 62,2 млрд гривні**. В той же час за прямими договорами населенню та підприємствам соціальної сфери реалізовано 13,3 млн м³ лісопродукції. У 2022 році **обсяг реалізованої деревини на аукціонах становив 86,1 відс. обсягу 2020 року та 68,1 відс. – 2021 року**. При цьому **обсяг реалізованої деревини населенню та підприємствам соціальної сфери в 2022 році був більшим на 37,2 та 10,8 відс. відповідно** (рис. 26).

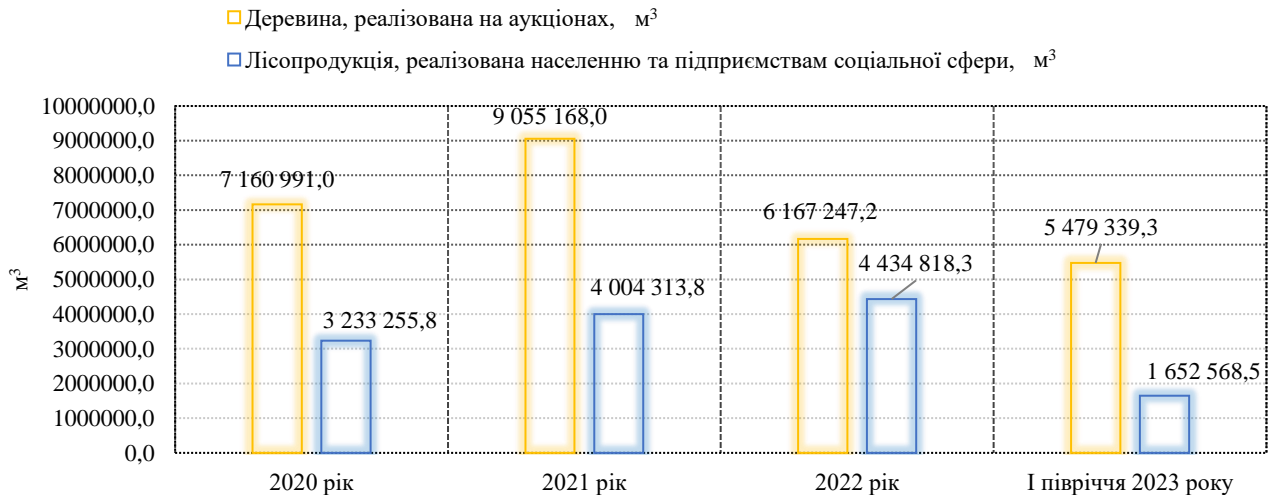

Рис. 26. Обсяги деревини, реалізованої на аукціонах, та лісопродукції, реалізованої за прямими договорами населенню і підприємствам соціальної сфери

Таким чином, протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року на внутрішньому ринку **реалізовано 41,2 млн м³ деревини та лісопродукції, або 71,2 відс. заготовленої (57,9 млн м³)**. **Обсяг внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених протягом 2020–2022 років не перевищував 25 млн м³ на рік, що встановлено ст. 4 Закону № 2860.**

Основним завданням лісового господарства є вирощування та відтворення лісів. Постійні лісокористувачі та власники лісів відповідно до законодавства протягом двох років зобов'язані відновити ліс на місці суцільних зрубів.

У 2020–2022 роках та I півріччі 2023 року лісогосподарськими підприємствами Держлісагентства **відтворено лісів на площі 133,6 тис. га** (рис. 27), в тому числі **створено 7,9 тис. га нових лісів**.

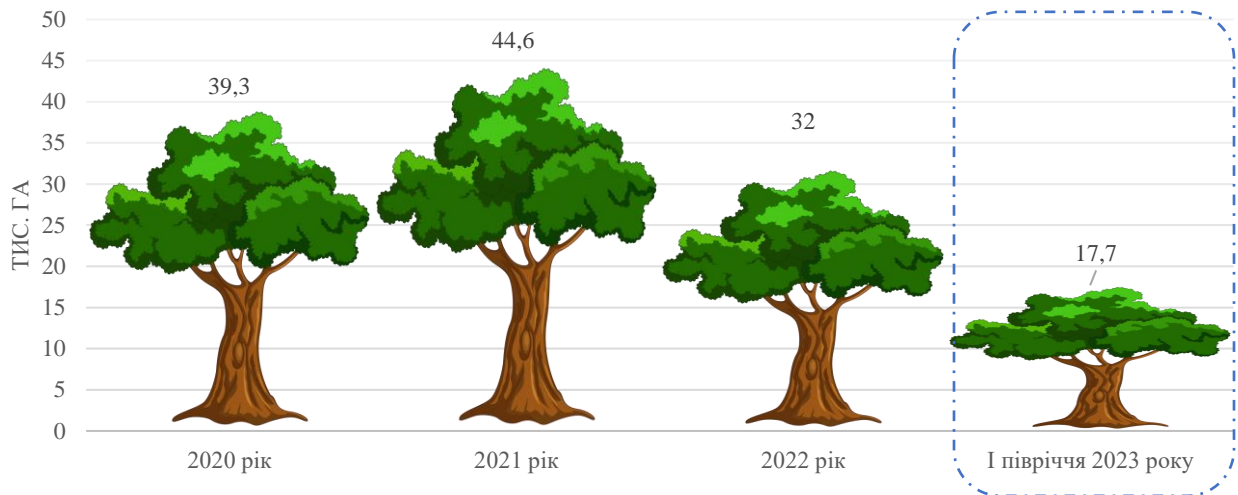

Рис. 27. Динаміка лісовідновлення та лісорозведення лісогосподарськими підприємствами Держлісагентства протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року

Загальна кількість вирощеного посадкового матеріалу у розсадниках становить більше 816,9 млн штук.

Рекомендації

Державному агентству лісових ресурсів України вжити заходів щодо:

запровадження щоквартального моніторингу здійснення заходів з лісовпорядкування, лісорозведення і відновлення лісів, охорони і захисту лісів, створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг та узагальної оцінки стану виконання планів заходів у розрізі міжрегіональних управлінь лісового та мисливського господарства й одержувачів коштів державного бюджету;

забезпечення ведення державного лісового кадастру та обліку лісів;

проведення моніторингу лісів як складової державної системи моніторингу навколишнього природного середовища.

7. ЯК ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ ОХОРОНА І ЗАХИСТ ЛІСІВ У ЛІСОВОМУ ФОНДІ

Висновки

Неналежне виконання Держлісагентством повноважень щодо державної лісової охорони спричиняє низький відсоток виявлення та стягнення компенсації за шкоду, нанесену лісовому фонду, та, як наслідок, його втрату. Так, протягом 2020–2022 років складено 4671 акт, якими встановлено шкоду лісовому фонду в сумі 632,5 млн грн, з якої стягнуто адміністративними штрафами лише 6,3 млн грн, або близько 1 відс. завданої шкоди. Крім того, встановлено 12,3 тис. випадків незаконного вирубування дерев та чагарників, матеріали до правоохоронних органів передано лише щодо 45,8 відс., а до судових – 8,5 відсотка. При цьому зі встановленої загальної кількості випадків незаконного вирубування дерев та чагарників, 35 відс. випадків порушень вчинено невстановленими особами, якими завдано 86,4 відс. шкоди (731,0 млн гривень). Це свідчить про необхідність внесення змін до чинного законодавства та розроблення дієвих механізмів запобігання вчиненню таких порушень.

Послаблення охорони лісів може бути спричинено, зокрема, скороченням чисельності Державної лісової охорони: середня площа лісового обходу на одного лісника зросла з 591 га в 2007 році до понад 1000 га в 2023 році, що свідчить про нестачу ресурсів для ефективного контролю та виявлення порушень у лісовому господарстві.

Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року виникло 4587 пожеж (за виключенням пожеж, що виникли внаслідок воєнних дій) на площі 93,2 тис. га, якими нанесено збитків у сумі 20 339 млн грн (з них 19 113 млн грн, або 94 відс., – 2020 рік), відшкодовано лише 192,0 тис. грн, або менше однієї тисячної відсотка. Серед причин – недостатня оснащеність лісопожежних підрозділів (із 532 пожежних автомобілів 480 (90 відс.) експлуатуються 16 і більше років). Фактично відповідальність за завдані шкоду та збитки лісовому фонду не встановлена, діяльність Держлісагентства в цьому напрямі є недостатньою.

Результати аудиту

Організація охорони і захисту лісів передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження лісів від пожеж, незаконних рубок, пошкодження, ослаблення та іншого шкідливого впливу, захист від шкідників і хвороб (стаття 86 Лісового кодексу України).

Відповідно до додатка 1 до Положення про єдину державну систему цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09 січня 2014 року № 11, Держлісагентство **створило підсистему охорони і захисту лісів** (функціональну підсистему єдиної державної системи цивільного захисту).

Державна лісова охорона.

Забезпечення охорони і захисту лісів покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, та органи місцевого самоврядування, власників лісів і постійних лісокористувачів (стаття 86 Лісового кодексу України).

Статтею 89 Лісового кодексу України встановлено, що охорону і захист лісів на території України здійснюють:

✓ **державна лісова охорона**, яка діє у складі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства та підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління;

✓ **лісова охорона інших постійних лісокористувачів і власників лісів.**

Державна лісова охорона має статус правоохоронного органу.

Станом на 01.01.2024 Положення про держлісоохорону з урахуванням реалізації реформи управління лісової галузі не актуалізовано. Як наслідок, перелік посадових осіб державної лісової охорони, лісової охорони інших постійних лісокористувачів та власників лісів містить посади вже ліквідованих установ, підприємств та організацій, зокрема ОУЛМГ.

У системі Держлісагентства державна лісова охорона у 2020 році фактично нараховувала 15 273 од. (91,5 відс. штатної чисельності), у I півріччі 2023 року – 12 900 (87,5 відс.). Отже, за цей період фактична чисельність державної лісової охорони скоротилась на 2 373 од., або 15,5 відсотка (рис. 28).

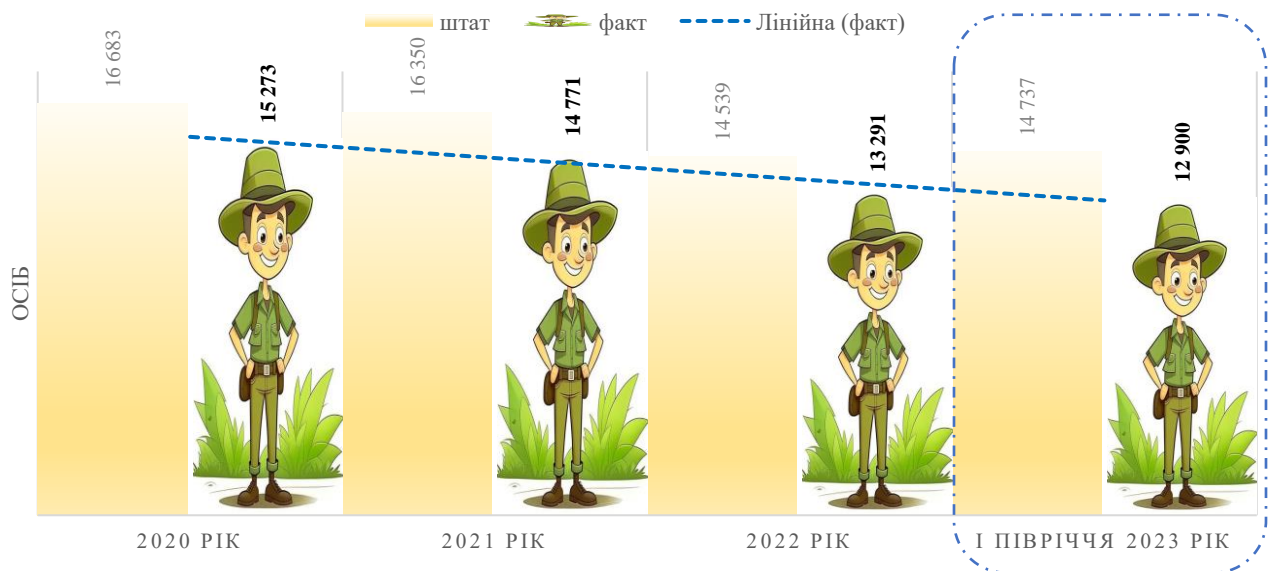

Рис. 28. Штатна та фактична чисельність державної лісової охорони в системі Держлісагентства у 2020–2022 роках та I півріччі 2023 року

Фактично вся чисельність (98,6 відс.) осіб, які забезпечують державну охорону лісів, – це державна лісова охорона підприємств та установ, що належать до сфери управління Держлісагентства (рис. 29).

Державна лісова охорона з метою збереження лісів і майна здійснює комплекс лісогосподарських та лісоохоронних заходів – **проводить ревізії лісових обходів** (майстерських дільниць) лісництва.

Організація діяльності державної лісової охорони з урахуванням положень Лісового кодексу України наведена на рис. 30.

Рис. 29. Структура державної лісової охорони в системі Держлісагентства у I півріччі 2023 року

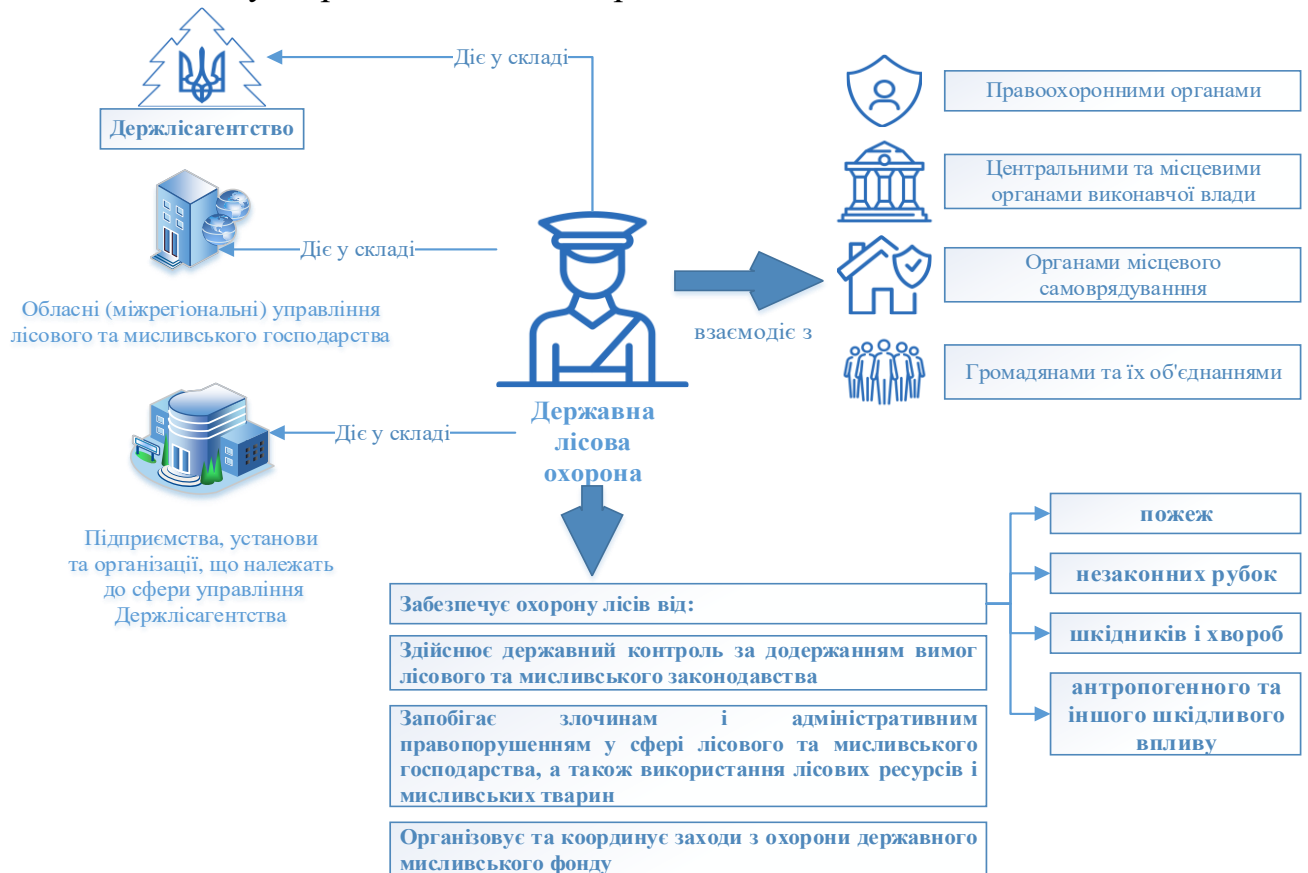

Рис. 30. Організаційна схема діяльності державної лісової охорони

Протягом 2020–2022 років державною лісовою охороною було складено **4 671 акт огляду місця вчинення порушень**, за результатами яких встановлено розмір шкоди лісовому фонду в обсязі **632,6 млн грн**, але не встановлено порушників лісового та мисливського законодавства.

Державною лісовою охороною у цей період складено **15 788 протоколів про адміністративні порушення**, за якими накладено **6,3 млн грн адміністративних штрафів**, з яких добровільно сплачено 6,1 млн грн, або **95,5 відсотка**. Водночас цей розмір стягнень становить лише **близько 1 відс. загального розміру шкоди**, завданої лісовому фонду, що свідчить про необхідність внесення змін до чинного законодавства для посилення відповідальності за порушення в галузі лісового господарства, зокрема до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за правопорушення у сфері лісокористування та протидії незаконному обігу деревини, за невиконання законних вимог посадових осіб, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Крім адміністративного стягнення, законодавством України передбачена кримінальна відповідальність за незаконну порубку лісу, визначена статтею 246 Кримінального кодексу України: незаконна порубка дерев або чагарників у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, перевезення, зберігання, збут незаконно зрубаних дерев або чагарників, що заподіяли істотну шкоду.

Так, протягом 2020–2022 років встановлено (у т. ч. Держекоінспекцією) **12 352 випадки незаконного вирубування дерев і чагарників** до ступеня припинення росту, в результаті чого нанесено шкоди на **845,7 млн грн**, з яких невиявленими лісопорушниками – **731,0 млн грн (або 86,4 відсотка)**. Разом з тим обсяг завданої шкоди в результаті незаконного вирубування дерев і чагарників до ступеня припинення росту має тенденцію до зменшення: у 2022 році – 186,7 млн грн, що на 58,1 відс. (або на 258,6 млн грн) менше, ніж у 2020 році (рис. 31).

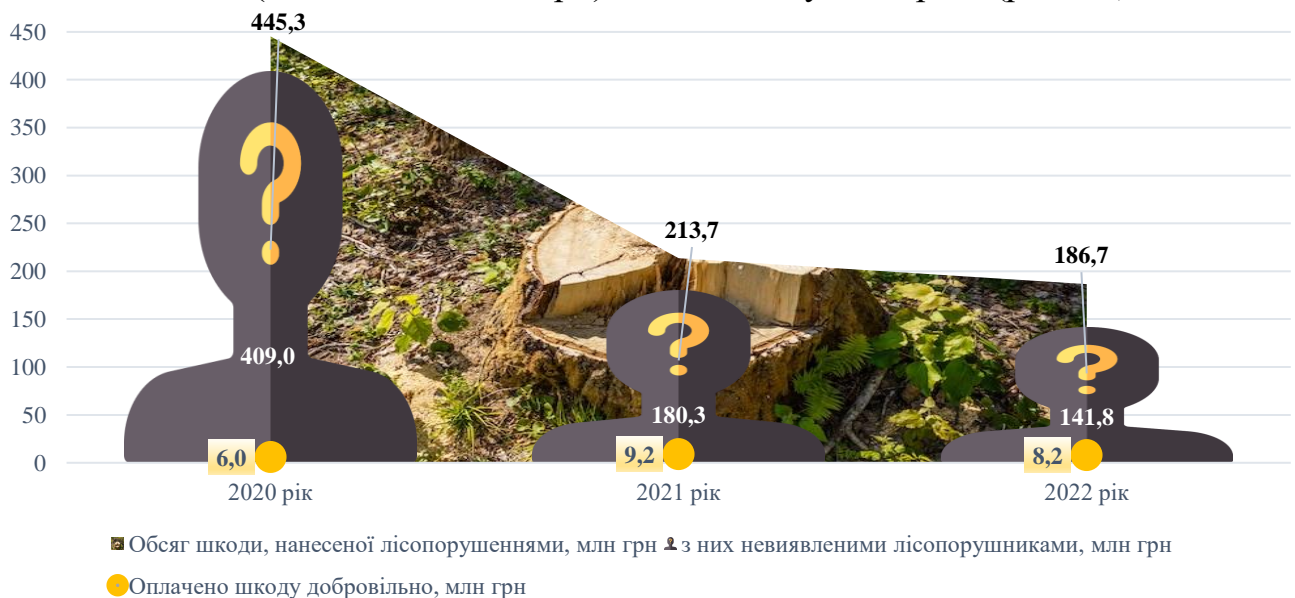

Рис. 31. Динаміка шкоди, завданої в результаті незаконного вирубування дерев і чагарників до ступеня припинення росту, в 2020–2022 роках

Регіони, в яких **найбільше** було завдано шкоди в 2020–2022 роках через незаконні рубки або пошкодження деревини: **Харківська** (вирубано або пошкоджено 38 тис. м³ деревини, чим завдано шкоди на 329,0 млн грн) та **Закарпатська** (вирубано або пошкоджено 14,3 тис. м³ деревини, чим завдано шкоди на 13,8 млн грн) **області** (рис. 32).

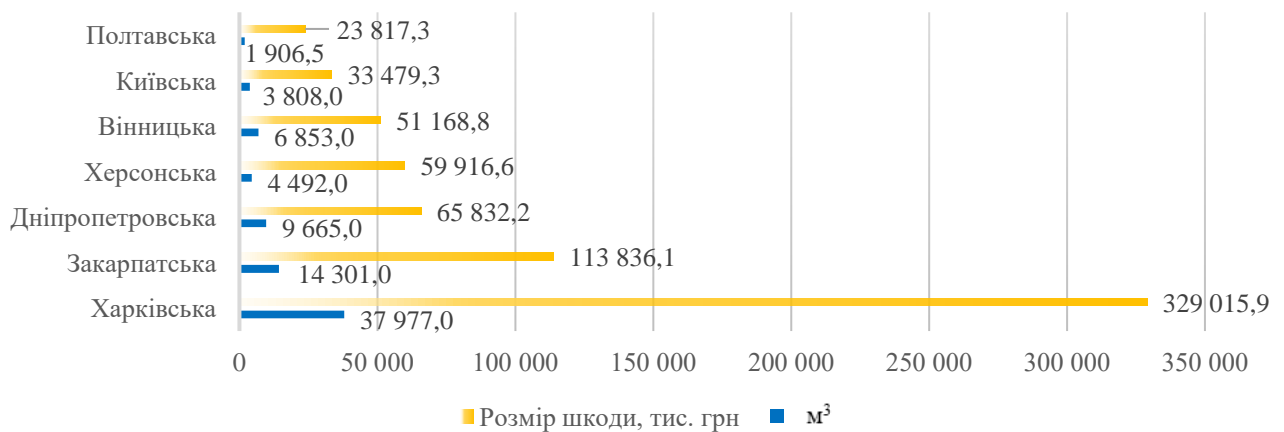

Рис. 32. Області, що найбільше постраждали від незаконних рубок деревини у 2020-2022 роках

Однією з об'єктивних причин послаблення охорони лісів стало скорочення чисельності нижчої ланки державної лісової охорони у зв'язку з відсутністю бюджетного фінансування. Так, середня площа лісового обходу, що знаходиться під охороною одного лісника (майстра лісу), збільшилась з 591 га у 2007 році до 1000 і більше гектарів у 2023 році.

Варто зазначити, що для **ефективного виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища та лісового господарства важливою є співпраця з іншими державними органами.** У 2022 році Держлісагентством провадилась робота щодо покращення взаємодії між органами прокуратури, Національної поліції України, Служби безпеки України, уповноваженими органами державного нагляду (контролю) та державними спеціалізованими установами. Зокрема, затверджено **порядок взаємодії між цими органами під час виявлення та здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля** (спільний наказ від 16.06.2022 № 94/363/150/226/356).

Збереження лісів від пожеж

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 05 червня 2013 року № 397 до Переліку суб'єктів господарювання, в яких створюється відомча пожежна охорона, зокрема, включені суб'єкти господарювання, підприємства, установи, організації, віднесені до сфери управління **Держлісагентства**. Основними її завданнями є забезпечення пожежної безпеки, запобігання виникненню пожеж та нещасних випадків під час пожеж, гасіння пожеж, рятування населення, а також надання допомоги у ліквідації наслідків інших надзвичайних ситуацій.

Створення лісових пожежних станцій та організація їх діяльності забезпечується постійними лісокористувачами, власниками лісів. При кожній лісовій пожежній станції організується пожежна команда, яка комплектується пожежно-рятувальними підрозділами із числа відомчої пожежної охорони чи добровільної пожежної охорони, які мають кваліфікацію та пройшли підготовку за програмою «Курс підготовки лісового пожежного».

Система організації охорони і захисту лісів від пожеж підприємств і установ, що підпорядковуються Держлісагентству, наведена на рис. 33.

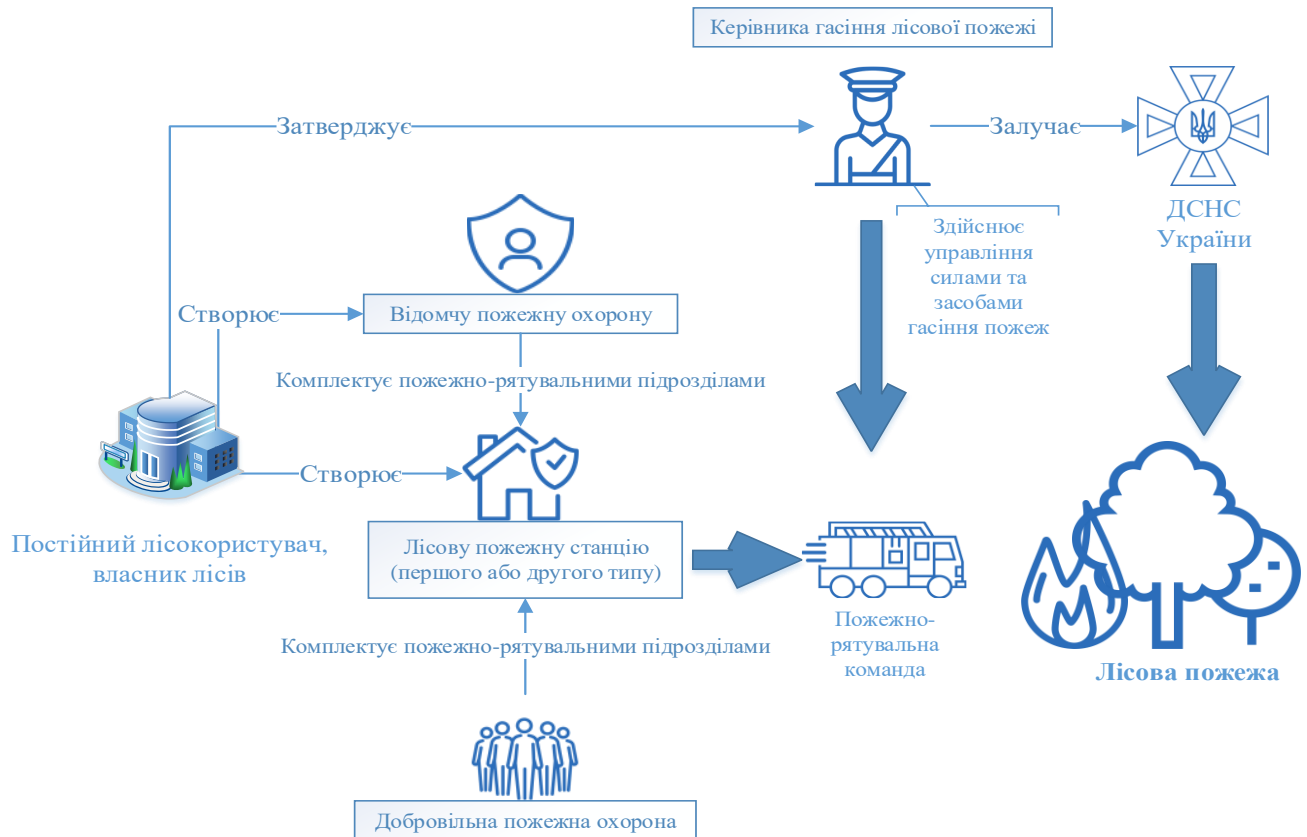

Рис. 33. Система організації охорони і захисту лісів від пожеж підприємств і установ, що підпорядковуються Держлісагентству

Чисельність відомчої пожежної охорони (на 01.01.2023) становила 11 796 працівників, в тому числі 721 постійний працівник та 11 558 працівників добровільно-пожежної охорони. З 2023 року охорону лісів від пожеж забезпечують філії ДП «Ліси України» та підприємства, установи та організації, що безпосередньо підпорядковані Держлісагентству. У структурі ДП «Ліси України» створена окрема філія – «Лісопожежний центр».

Лісопожежні підрозділи технічно оснащені 532 пожежними автомобілями, з яких 480 (90 відс.) експлуатуються 16 і більше років, додаткова потреба становить 33 автомобілі. Для забезпечення належного спостереження за лісовими

масивами, своєчасного виявлення пожеж та їх ліквідації на початковій стадії, за даними звітів про виконання виробничо-фінансових планів (форма 10-ЛГ), **створено мережу із 488 пожежно-спостережних веж і щогл**, з них **431 обладнано телевізійними системами спостереження для оперативного виявлення лісових пожеж**, додаткова потреба – 72 вежі, або **15 відсотків**.

Крім того, з метою зменшення кількості і площі лісових пожеж, підприємствами, що підпорядковуються Держлісагентству, протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року **вжито обмежувальних заходів**: влаштовано протипожежні розриви, бар'єри і заслони – 118,9 км, мінералізовані смуги – 175 тис. км (рис. 34). Кількість цих заходів у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, неможливістю доступу до земель лісового фонду внаслідок тимчасової окупації в 2022 році значно зменшилась порівняно з 2020 роком та становила лише 30,6 відс. та 63,4 відс. відповідно.

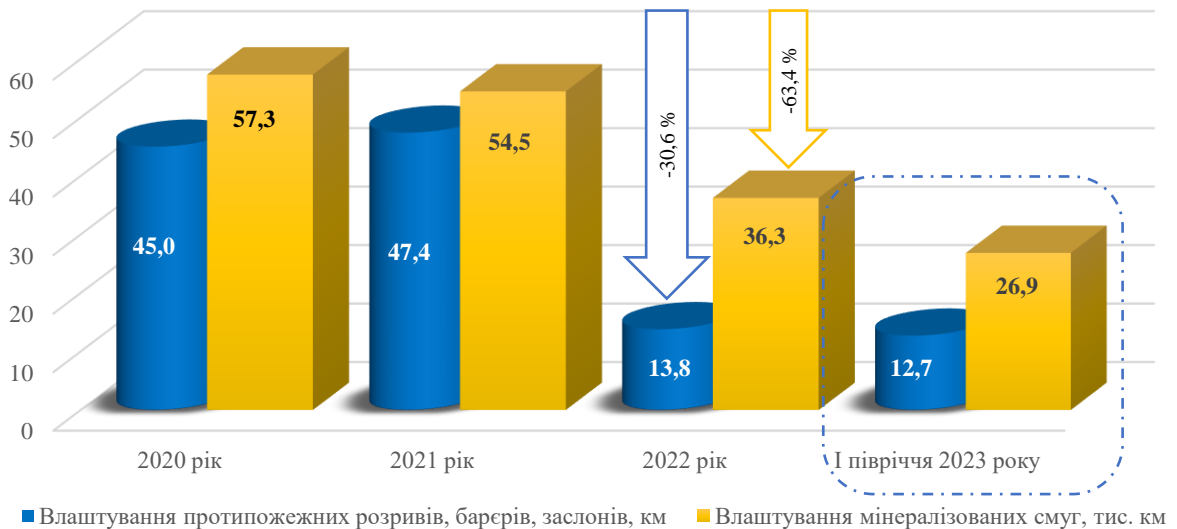

Рис. 34. Динаміка вжиття заходів з охорони лісу від пожеж в 2020–2022 роках та I півріччі 2023 року

Активна взаємодія між відповідними державними органами та система обліку сприяють оперативному виявленню та гасінню лісових пожеж, шляхом об'єднання загальних зусиль щодо збереження лісових ресурсів та запобігання негативним екологічним наслідкам. З метою отримання та передачі інформації про лісові пожежі в 2021 році введено в дію **автоматизовану систему «Пожежі»**, до якої постійні лісокористувачі, власники лісів вносять інформацію про виявлені лісові пожежі та їх гасіння.

Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року **виникло 4587 пожеж** на площі **93,3 тис. га**, якими нанесено **збитків у сумі 20 339 млн грн** (відшкодовано лише 192,0 тис. гривень). Найбільша кількість пожеж виникла в 2020 році (19 113 млн грн, або 94 відс.) (рис. 35).

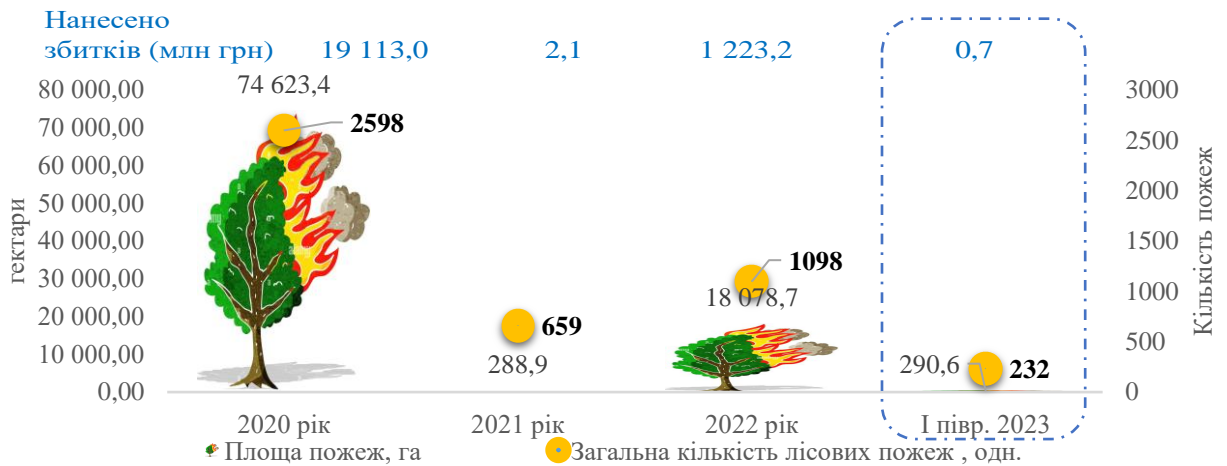

Рис. 35. Динаміка виникнення лісових пожеж та їх площ протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року

Слід зазначити, що більшість випадків лісових пожеж (63 відс.) траплялася з вини населення (рис. 36).

Найбільше лісовими пожежами були вражені Житомирська (43,3 тис. га) та Луганська (29,2 тис. га) області (рис. 37).

У 2022 році в зв'язку із військовою агресією Російської Федерації проти України зростає пожежна небезпека в лісах. Як наслідок, пожежі в лісових масивах, викликані бойовими діями, обстрілами, а також заміновані території зі значною

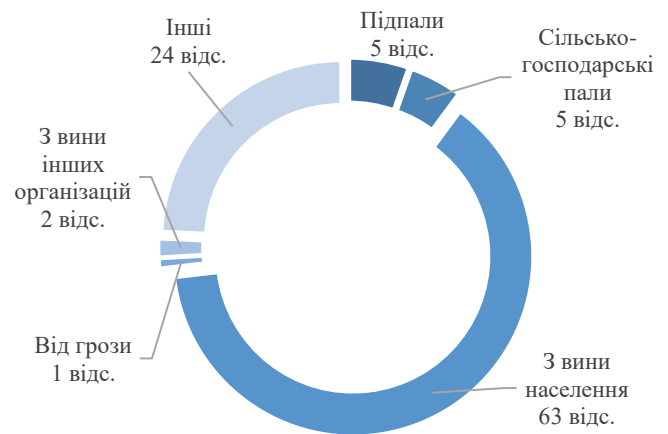

Рис. 36. Основні причини виникнення пожеж в лісовому фонді

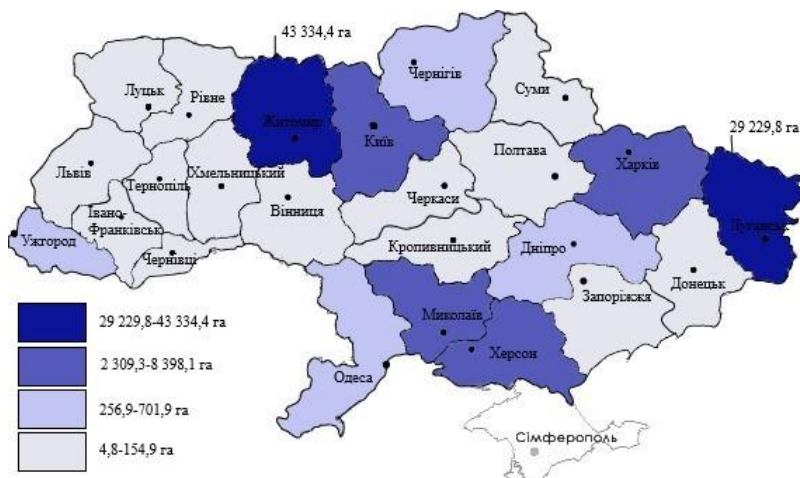

Рис. 37. Площі лісового фонду, вражені пожежами протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року, в розрізі областей

кількістю вибухонебезпечних предметів, що унеможливує своєчасне виявлення та оперативне реагування.

За оперативною інформацією, площа деокупованих (звільнених) територій та територій, на яких ведуться (велися) активні бойові дії, крім тимчасово окупованих земель лісового фонду (на 31.11.2023), становить близько **975,3** тис. гектарів. Понад **500** тис. га земель

лісового фонду на підконтрольній владі України території потребують розмінування, з яких розміновано (обстежено) близько 73 тис. га, або 14,6 відсотка.

У вересні 2023 року між Держлісагентством та ДСНС підписано Меморандум про співробітництво з метою розвитку співпраці щодо збереження лісів від пожеж, а також забезпечення проведення заходів із розмінування території лісового фонду.

Захист лісів від шкідників та хвороб

Захист лісів від шкідників та хвороб – важливий напрям лісогосподарської діяльності, який забезпечується шляхом систематичного спостереження за станом лісів, своєчасного виявлення осередків шкідників і хвороб лісу, здійснення профілактики виникнення таких осередків, їх локалізації і ліквідації. З цією метою до квітня 2023 року в структурі Держлісагентства функціонувало 7 державних спеціалізованих лісозахисних підприємств. У 2023 році проведено реорганізацію підприємств, станом на 01.07.2023 функціонує 4 державні спеціалізовані лісозахисні підприємства: «Київлісозахист», «Львівлісозахист», «Харківлісозахист», «Херсонлісозахист».

Підприємствами, установами і організаціями, що належать до сфери управління Держлісагентства, з метою захисту лісів від шкідників і хвороб, збереження від ослаблення та іншого негативного впливу протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року проведено лісопатологічні обстеження на площі 5 596,9 тис. га, здійснено винищувальні роботи в осередках шкідників і хвороб на площі 296,2 тис. га, для чого задіяно біологічних заходів боротьби обсягом 110 кг та здійснено 108,1 тис. розкопок ґрунтових ям. У 2022 році площа лісопатологічного обстеження становила 69,8 відс. показника 2020 року (рис. 38).

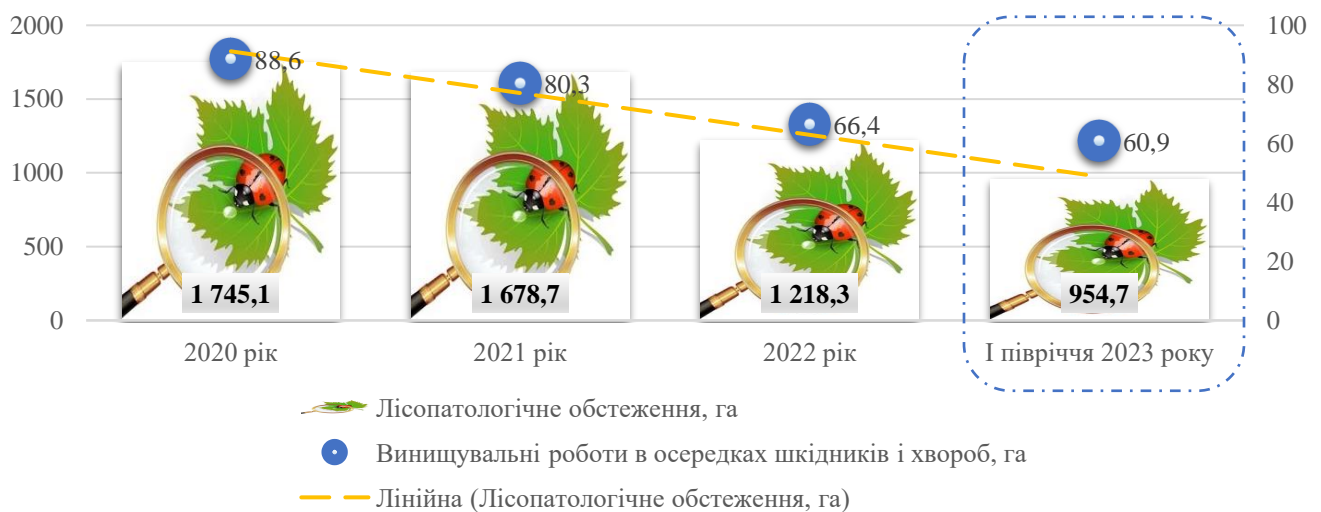

Рис. 38. Динаміка площ проведення лісопатологічного обстеження та здійснення винищувальних робіт в осередках шкідників і хвороб за 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року

За інформацією Держлісагентства, загальна площа всихання протягом 2020–2022 років зменшилась на 67 тис. га, або на 24,9 відс., осередків шкідників і хвороб лісу – на 50 тис. га (або на 7,9 відс.) (рис. 39).

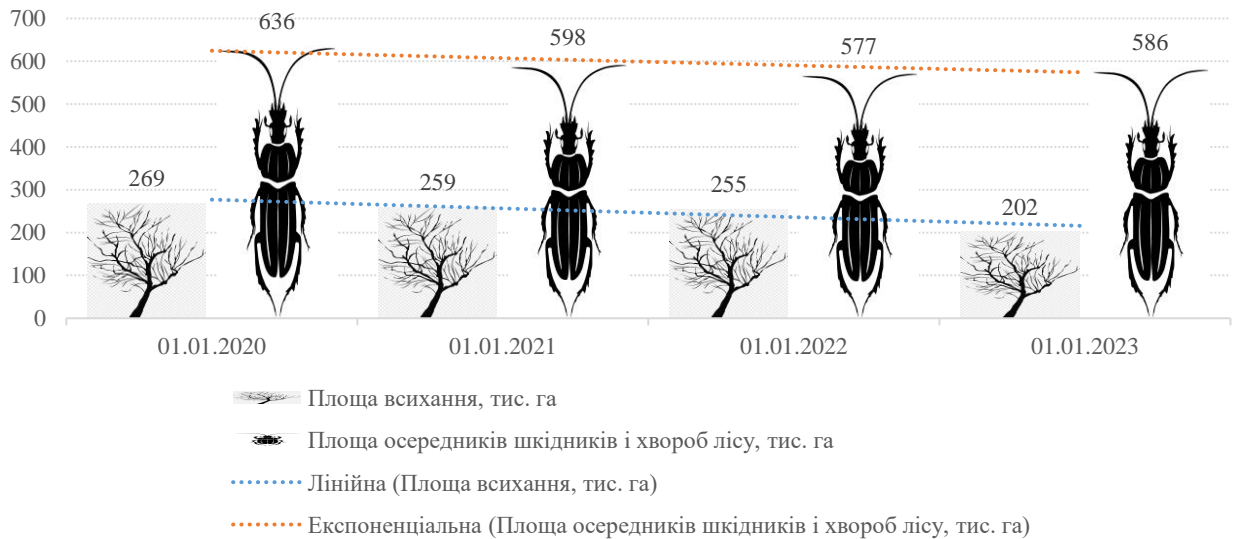

Рис. 39. Динаміка загальної площі всихання та загальної площі осередків шкідників і хвороб лісу за 2020–2022 роки

Крім того, з метою покращення санітарного стану лісів, збереження стійкості насаджень, зменшення шкоди, що завдається пожежами, шкідниками, хворобами, і запобігання розвитку патологічних процесів, іншого шкідливого впливу, виконання підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери управління Держлісагентства, мобілізаційних завдань, Держлісагентством видано наказ від 16.11.2022 № 1030 «Про посилення санітарних заходів у лісах в умовах воєнного стану».

Також у вересні 2023 року Держлісагентством підписано Меморандум про співробітництво з Державною службою України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів щодо збереження лісів від регульованих шкідливих організмів.

Рекомендації

Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України і Державному агентству лісових ресурсів України вжити заходів щодо:

розробки і внесення на розгляд Кабінету Міністрів України:

проекту постанови про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 року № 976 «Про затвердження Положення про державну лісову охорону, лісову охорону інших лісокористувачів та власників лісів», зокрема, в частині приведення переліку посад державної лісової охорони, лісової охорони інших постійних лісокористувачів та власників лісів у відповідність із реформою лісової галузі;

проектів законів про внесення змін, зокрема, до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення відповідальності за правопорушення у сфері лісокористування та протидії незаконному обігу деревини, посилення відповідальності за невиконання законних вимог посадових осіб, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Державному агентству лісових ресурсів України вжити заходів щодо: активізації претензійно-позовної роботи для відшкодування шкоди та збитків, завданих лісовому фонду; технічного переоснащення лісопожежних підрозділів, придбання протипожежної техніки з обладнанням, засобів пожежогасіння та систем спостереження для запобігання виникненню лісових пожеж.

8. ЯКИЙ ОБСЯГ ШКОДИ ТА ЗБИТКІВ ЗАПОДІЯНО ЛІСОВОМУ ФОНДУ ТА ПІДПРИЄМСТВАМ І УСТАНОВАМ, ЩО ПІДПОРЯДКОВУЮТЬСЯ ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВУ, ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Висновки

Підприємства та установи, що належать до сфери управління Держлісагентства, не здійснюють обрахунку втрат рухомого та нерухомого майна, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, відповідно до Методики № 3904/1223.

При цьому, за даними Держлісагентства, на 01.07.2023 обраховані втрати майна становили 107,5 млн грн: 36,6 млн грн – рухоме та 70,8 млн грн – нерухоме майно. Незастосування Методики № 3904/1223 створює ризик неможливості отримання в подальшому цими підприємствами та установами компенсації за втрачене майно внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

На 01.07.2023 обсяг шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду підприємств та установ, що належать до сфери управління Держлісагентства, внаслідок збройної агресії Російської Федерації, обрахований відповідно до Методики № 414, становив 1 235,8 млн грн, у т. ч. шкода через неможливість використання корисних властивостей лісів – 570,5 млн грн, або 46 відсотків. Станом на зазначену дату під російською окупацією знаходилося 38 підприємств та установ, які належать до сфери управління Держлісагентства. Відповідно, порахувати шкоду та збитки, завдані підприємствам та установам, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях, до повної деокупації неможливо. Водночас комісії, створені місцевими державними (військовими) адміністраціями для встановлення фактів заподіяння шкоди та збитків лісовому фонду підприємств та установ, що належать до сфери управління Держлісагентства, в більшості випадків не функціонують.

Результати аудиту

Визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, здійснюється, зокрема за таким напрямом, як **втрати лісового фонду** (підпункт 13 пункту 2 Порядку № 326), що включає втрати та пошкодження лісів, лісових ділянок та пов'язані із ними витрати. **Відповідальним за визначення шкоди та збитків за цим напрямом є Держлісагентство.**

З метою урегулювання питань визначення шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації, Міндовкілля наказом від 05 жовтня 2022 року № 414 (zareestrovaniy u Ministerstvi yustitsii Ukraini 24 zhovtnya 2022 roku za № 1308/38644) затвердило Методику № 414.

Для визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди

від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності, затверджено Методику № 3904/1223.

Інформація щодо методик, порядків та інструкцій, які застосовувалися для обрахунку шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду та підприємствам і установам, що підпорядковуються Держлісагентству, внаслідок збройної агресії Російської Федерації, наведена на рис. 40.

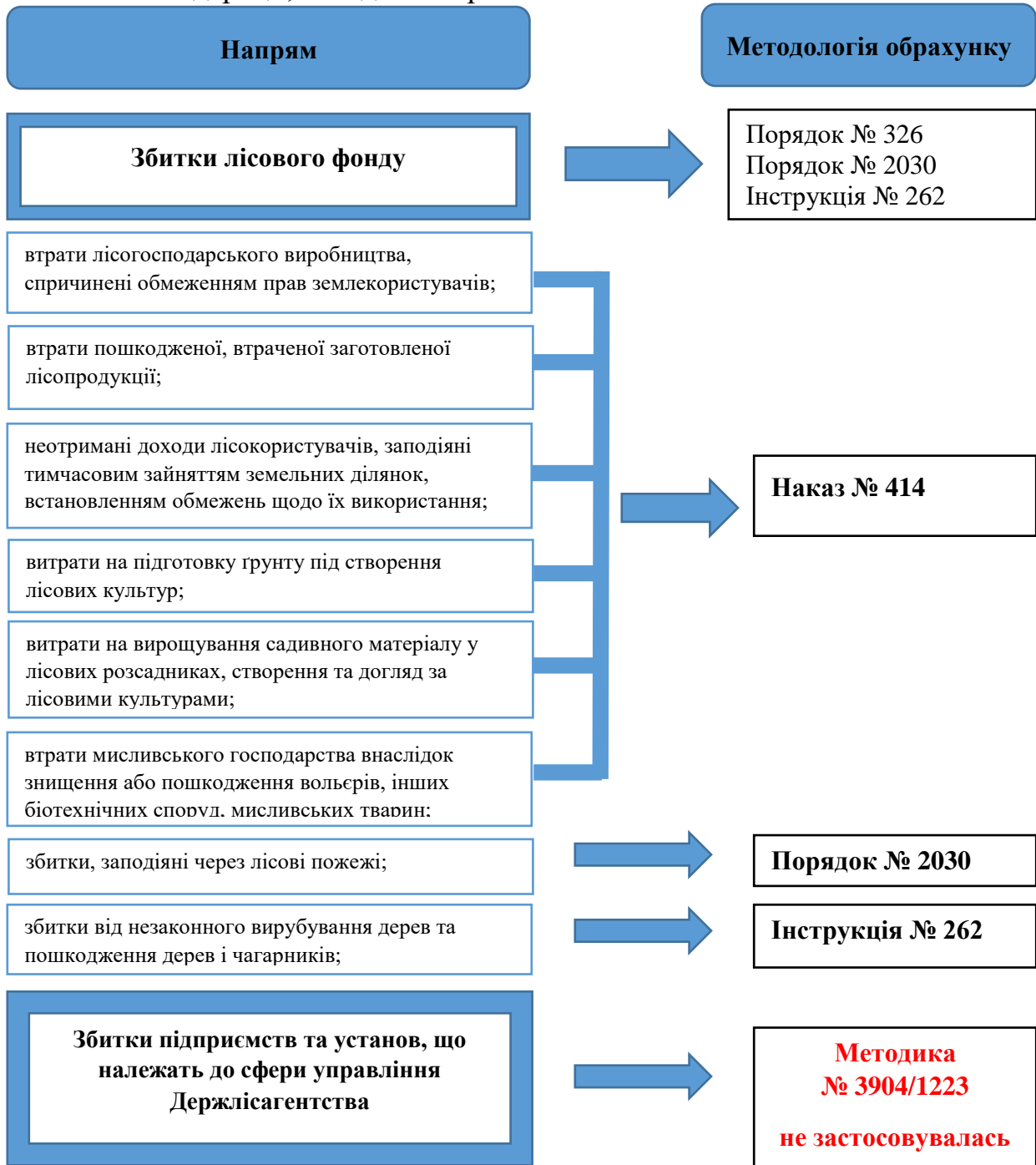

Рис. 40. Методики, порядки та інструкції, які застосовувалися для обрахунку шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду та підприємствам і установам, що підпорядковуються Держлісагентству, внаслідок збройної агресії Російської Федерації

Слід зазначити, що окрім збитків, заподіяних лісовому фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації, що обліковуються відповідно до Методики № 414, Держлісагентством окремо обліковуються збитки лісовому фонду, заподіяні через лісові пожежі (Порядок № 2030), незаконне вирубування дерев та пошкодження дерев і чагарників (Інструкція № 262).

За інформацією Держлісагентства, станом на **01.07.2023** лісовому фонду, підприємствам та установам, що належать до сфери управління Держлісагентства, внаслідок збройної агресії Російської Федерації завдано шкоди та збитків в обсязі **1 235,8** млн грн (рис. 41), найбільшої шкоди лісовий фонд, зазнав через неможливість використання корисних властивостей лісів – **570,5** млн грн (46 відсотків).

Рис. 41. Структура втрат лісового фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації станом на 01.07.2023

Наведений обсяг завданих збитків лісовому фонду не є повними та точним, оскільки на окупованих територіях або на територіях, де ведуться активні бойові дії, неможливо провести обрахунки. Крім того, значна площа лісових фондів залишається замінованою, що також унеможлиблює проведення обрахунків.

Так, станом на 01.07.2023 на окупованих територіях знаходилось 38 підприємств та установ, які належать до сфери управління Держлісагентства. Відповідно, жодної інформації щодо втрат лісового фонду або майна цих підприємств немає.

Аудит також виявив недоліки в роботі комісій, які створюються місцевими державними (військовими) адміністраціями для встановлення фактів заподіяння шкоди та збитків лісовому фонду підприємств та установ, що належать

до сфери управління Держлісагентства. **Акти, складені комісіями не надсилаються до територіального органу Держлісагентства. У зв'язку з цим Держлісагентство звернулось до Кабінету Міністрів України щодо сприяння активізації роботи цих комісій. Більшість обласних військових адміністрацій повідомила про створення комісій, але їх повноцінна робота буде можлива лише після повної деокупації областей та перевірки лісових насаджень на наявність вибухонебезпечних предметів.**

При цьому підприємства та установи, що належать до сфери управління Держлісагентства, обрахунок завданих втрат рухомому та нерухомому майну проводять без застосування Методики № 3904/1223. За їх власними розрахунками станом на 01.07.2023 **рухомому майну та обладнанню** внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України **завдано збитків на 36,6 млн грн** (з 574 одиниць рухомого майна, що було пошкоджене, знищене або захоплене, витрати обрахували по 351 одиниці (61,1 відс.)), **нерухомому – 70,8 млн грн** (з 505 об'єктів нерухомого майна, що було пошкоджене, знищене або захоплене, витрати обрахували по 232 об'єктах (45,9 відсотка)).

Рекомендації

Державному агентству лісових ресурсів України вжити заходів щодо забезпечення здійснення підприємствами та установами, що належать до сфери управління Держлісагентства, оцінки (визначення розміру) шкоди та збитків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації, у відповідності із Методикою № 3904/1223 з метою отримання у подальшому компенсації та встановлення дієвого контролю за додержанням затверджених методик.

9. ІНФОРМАЦІЯ ПРО АУДИТ

Мета контрольного заходу: встановлення фактичного стану справ та надання оцінки продуктивності, результативності, економності використання бюджетних коштів, спрямованих на ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів у лісовому фонді України; законності, своєчасності і повноти прийняття управлінських рішень учасниками бюджетного процесу в сфері лісового господарства; стану ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів у лісовому фонді; управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Держлісагентства та мають фінансові наслідки для державного бюджету; стану внутрішнього контролю Держлісагентства.

Предмет контрольного заходу: кошти державного бюджету, спрямовані за бюджетними програмами за КПКВК 2709010 (до 24.07.2020 – КПКВК 2409010), КПКВК 2709060 (до 24.07.2020 – КПКВК 2409060), фінансова, бюджетна, статистична та інша звітність, нормативно-правові акти, розпорядчі та інші документи, а також аналітичні матеріали, що стосуються мети та цілей аудиту, дані обліку об'єктів державної власності, що належать до сфери управління Держлісагентства, фінансові та фінансово-виробничі плани державних підприємств Держлісагентства та звіти про їх виконання.

Об'єкти контрольного заходу: Міндовкілля; Держлісагентство; Державне підприємство «Лісогосподарський Інноваційно-Аналітичний Центр»; УкрНДІЛГА; ДО «Український ЛСЦ»; УкрНДІГірліс; Шацький національний природний парк (Волинська область, с. Світязь); ДП «Ліси України» (код ЄДРПОУ 44768034) (з 2022 року); ВО «Укрдержліспроєкт» (за запитом).

Початкові обмеження щодо проведення контрольного заходу:

часові: період, охоплений аудитом, – 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року, з окремих питань – 2023 рік;

територіальні обмеження: місто Київ, Київська область (м. Боярка), Харківська область (м. Харків), Івано-Франківська область (м. Івано-Франківськ), Волинська область (с. Світязь).

Критерії оцінки, які використовувалися під час контрольного заходу, щодо:

відбору об'єктів аудиту: головний розпорядник бюджетних коштів, розпорядники коштів нижчого рівня та відповідальні виконавці бюджетних програм, що є предметом аудиту, одержувачі бюджетних коштів, а також суб'єкти господарювання, що належать до сфери управління Держлісагентства;

законності: дотримання об'єктами аудиту норм чинного законодавства, яке регулює предмет аудиту;

ефективності: відповідно до статті 4 Закону України «Про Рахункову палату»: продуктивність – співвідношення між результатами діяльності розпорядника бюджетних коштів і використаними для досягнення таких результатів коштами бюджету; результативність – ступінь відповідності фактичних результатів діяльності розпорядника бюджетних коштів запланованим результатам; економність – досягнення розпорядником

бюджетних коштів запланованих результатів за рахунок використання мінімального обсягу бюджетних коштів або досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів;

стану внутрішнього контролю: врегулювання внутрішніми документами питань щодо внутрішнього середовища, управління ризиками, здійснення заходів контролю, інформаційного та комунікаційного обміну, моніторингу, результативність діяльності підрозділу внутрішнього аудиту у виявленні порушень та недоліків.

Використані методи збирання даних: аналіз нормативно-правових актів, розпорядчих та інших документів, пов'язаних з предметом аудиту; аналіз документів щодо організації роботи та виконання покладених на об'єкти аудиту завдань; опитування, надсилання запитів, обстеження та порівняння; аналіз статистичної, фінансової та бюджетної звітності; отримання усних та письмових пояснень посадових осіб об'єктів аудиту.

Джерела інформації: нормативно-правові акти, що регламентують предмет аудиту; запити, паспорти бюджетних програм, плани, кошториси, фінансова та бюджетна звітність об'єктів аудиту; статистична, аналітична та інша інформація, листування, матеріали попередніх аудитів, проведених іншими контролюючими органами, а також дані внутрішнього контролю.

10. ДОДАТКИ

Додаток 1

Загальний обсяг отриманих коштів у розрізі розпорядників та отримувачів
за 2020–2022 роки та I півріччя 2023 року

тис. грн

№	Управління	КПКВК 2709010		КПКВК 2709060		Разом		Всього	%
		ЗФ	СФ	ЗФ	СФ	ЗФ	СФ		
I	Північно-Західне МУЛМГ	2682,2	0	0	0	2682,2	0	2682,2	0,1
1	Волинське	17485,1	34,9	3642,1	142,2	21127,2	177,1	21304,3	1,1
2	Рівненське	20342,1		18039,8	810,3	38381,9	810,3	39192,2	2,0
II	Західне МУЛМГ	4183,6	0	0	0	4183,6	0	4183,6	0,2
3	Львівське	17369,2		136258,3	35768,9	153627,5	35768,9	189396,4	9,7
4	Закарпатське	17006,6		31647,3	3044,2	48653,9	3044,2	51698,1	2,7
5	Ів.-Франківське	16095,8		64520,6	15804,6	80616,4	15804,6	96421,0	5,0
III	Південно-Західне МУЛМГ	2885,5	0	0	0	2885,5	0	2885,5	0,1
6	Тернопільське	10642,7		11192,8	299,5	21835,5	299,5	22135,0	1,1
7	Чернівецьке	13074,5		0		13074,5	0	13074,5	0,7
8	Хмельницьке	14309,0	1,0	15654,5	19,6	29963,5	20,6	29984,1	1,5
IV	Центрально-Західне МУЛМГ	3109,2	0	0	0	3109,2	0	3109,2	0,2
9	Вінницьке	13438,2	19,3	0		13438,2	19,3	13457,5	0,7
10	Черкаське	13095,4	8,6	0		13095,4	8,6	13104,0	0,7
11	Кіровоградське	10290,9		21125,6	22567,8	31416,5	22567,8	53984,3	2,8
V	Центральне МУЛМГ	2905,7	0	0	0	2905,7	0	2905,7	0,1
12	Київське	19741,8		41898,6	40419,6	61640,4	40419,6	102060,0	5,2
13	Житомирське	19911,7		7383,5	673,1	27295,2	673,1	27968,3	1,4
VI	Північне МУЛМГ	2974,8	0	0	0	2974,8	0	2974,8	0,2
14	Сумське	16976,6	130,4	0		16976,6	130,4	17107,0	0,9
15	Чернігівське	17714,9		0		17714,9	0	17714,9	0,9
VII	Північно-Східне МУЛМГ	2997,6	0	0	0	2997,6	0	2997,6	0,2
16	Полтавське	11033,1	0,9	0		11033,1	0,9	11034,0	0,6
17	Харківське	15889		5571,8	3619,6	21460,8	3619,6	25080,4	1,3
VIII	Південно-Східне МУЛМГ	2862	72,6	0	0	2862,0	72,6	2934,6	0,2
18	Дніпропетровськ	9891,3		7701,9	110141,6	17593,2	110141,6	127734,8	6,6
19	Донецьке	8737,4		0	47395,8	8737,4	47395,8	56133,2	2,9
20	Запорізьке	9150,6		8576,3	51382,5	17726,9	51382,5	69109,4	3,6
21	Луганське	11889,1	1,4	7645,1	48677,0	19534,2	48678,4	68212,6	3,5
IX	Південне МУЛМГ	2807,5	0	0	0	2807,5	0	2807,5	0,1
22	Миколаївське	9372,8	500,0	0	95100,5	9372,8	95600,5	104973,3	5,4
23	Одеське	11426,6		0	111665,9	11426,6	111665,9	123092,5	6,3
24	Херсонське	9941,3	0,5	0	119305,0	9941,3	119305,5	129246,8	6,6
	Разом	362233,8	769,6	380858,2	706837,7	743092,0	707607,3	1450699,3	74,6
1	Шацький НПП	0		91906,0	18619,2	91906,0	18619,2	110525,2	5,7
2	НПП Зачарований край	0		7474,1	46,0	7474,1	46,0	7520,1	0,4
3	Галицький НПП	0		10732,5	3613,1	10732,5	3613,1	14345,6	0,7
4	НПП Сколівські Бескіди	0		13763,9	6861,3	13763,9	6861,3	20625,2	1,1
5	НПП Бойківщина	0		11673,5	261,9	11673,5	261,9	11935,4	0,6
6	НПП Мале Полісся	0		2777,7	0	2777,7	0	2777,7	0,1

№	Управління	КПКВК 2709010		КПКВК 2709060		Разом		Всього	%
		ЗФ	СФ	ЗФ	СФ	ЗФ	СФ		
7	Дніпровсько-Тетерівське ДЛМГ	0		7279,7	7919,6	7279,7	7919,6	15199,3	0,8
8	УкрНДІЛГА	0		43615,6	40415,4	43615,6	40415,4	84031,0	4,3
9	УкрНДІгірліс	0		8282,3	3744,7	8282,3	3744,7	12027,0	0,6
10	ДО «Український ЛСЦ»	0		45287,1	0	45287,1	0	45287,1	2,3
11	ВО «Укрдержліспроект»	0		2704,9	31560,3	2704,9	31560,3	34265,2	1,8
12	Держлісагентство	78717,2	57169,7	0	0	78717,2	57169,7	135886,9	7,0
	Разом	78717,2	57169,7	245497,3	113041,5	324214,5	170211,2	494425,7	25,4
	Всього	440951,0	57939,3	626355,5	819879,2	1067306,5	877818,5	1945125,0	100,0
	%	22,7	3,0	32,2	42,2	54,9	45,1	100,0	X

Перелік порушень/недоліків, встановлених за результатами аудиту

№ з/п	Назва установи	Сума	Зміст
ТУ Рахункової палати по м. Києву, Київській та Чернігівській областях (у м. Київ)			
Неефективне управління коштами – 648,8 тис. грн			
1.	ДО «Український ЛСЦ»	648,8	Залишок невикористаних та повернених до державного бюджету коштів
	Всього	648,8	
ТУ Рахункової палати по Львівській, Волинській, Рівненській та Тернопільській областях (у м. Львів)			
Неефективне управління коштами – 60,4 тис. грн			
1.	Шацький національний природний парк	60,4	Залишок невикористаних та повернених до державного бюджету коштів
Порушення нормативно-правових актів – 4836,3 тис. грн			
	Шацький національний природний парк	27,5	3 недотриманням вимог підпункту 3.3.1 пункту 3.1 Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету, затвердженої наказом Мінфіну від 12.03.2012 № 333, оплату за 2 договорами на закупівлю 4 диванів (вартістю 6,6 тис. грн та 6,9 тис. грн без ПДВ) проведено за КЕКВ 3110 замість КЕКВ 2210 . При цьому видатки на придбання цих диванів заплановано з недотриманням пункту 12 Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228 (далі – Порядок № 228)
		590,9	Проведено оплату за 88 договорами, укладеними з порушенням статті 180 Господарського кодексу України, без зазначення істотних умов – не вказано номенклатури, асортименту, кількості, виду продукції (робіт, послуг) та вимог до їх якості, ціни (вартості)
		301,9	У порушення вимог абзацу другого пункту 20 Порядку № 228, завищено потребу в коштах за КЕКВ 2120 внаслідок планування потреби в коштах на проведення нарахувань на фонд оплати праці інвалідів у розмірі 22 відс. замість 8,41 відс, як це визначено частинами п'ятою і тринадцятою статті 8 Закону України від 08 липня 2010 року № 2464 «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»
		3916,0	У порушення вимог пункту 49 Порядку № 228 зміни до кошторисів за спеціальним фондом не вносилися
	Всього	4850,1	

Перелік недоліків, встановлених за результатами аудиту

№ з/п	Назва установи	Зміст
ТУ Рахункової палати по м. Києву, Київській та Чернігівській областях (у м. Київ)		
1.	ДО «Український ЛСЦ»	У порушення вимог частини першої статті 5 Закону України від 01 липня 2004 року № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – Закон № 1952) речові права на 11 об'єктів нерухомості не зареєстровано в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно
ТУ Рахункової палати по Закарпатській, Івано-Франківській та Чернівецькій областях (у м. Ужгород)		
1.	УкрНДІгірліс	У порушення вимог абзацу першого пункту 2 частини першої статті 4 Закону № 1952 та частини першої статті 182 Цивільного кодексу України речові права на нерухоме майно (будівлі та споруди площею 1273,36 м²) не зареєстровано в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно
ТУ Рахункової палати по Харківській, Сумській та Полтавській областях (у м. Харків)		
1.	УкрНДІЛГА	<p>У порушення вимог абзацу першого пункту 2 частини першої статті 4 Закону № 1952 та частини першої статті 182 Цивільного кодексу України речові права на 8 об'єктів нерухомого майна не зареєстровано в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Після завершення аудиту зареєстровано 3 об'єкти нерухомого майна в цьому Реєстрі</p> <p>У порушення частини першої статті 182 Цивільного кодексу України та статті 126 Земельного кодексу України право користування земельною ділянкою площею 914,4 м², на якій розташовані будівлі та споруди інституту, не зареєстровано в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно</p> <p>Потребують вирішення питання подальшого існування або консервування (введення в експлуатацію) 2-х об'єктів незавершеного капітального будівництва обліковою вартістю 780,0 тис. грн, джерелом фінансування (з 1993 року) яких був державний бюджет</p>

11. СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ВО "Укрдержліспроєкт"	Українське державне проєктне лісовпорядне виробниче об'єднання (м. Ірпінь)
Держлісагентство	Державне агентство лісових ресурсів України
Держлісохорона	Державна лісова охорона
ДО «Український ЛСЦ»	Державна організація «Український лісовий селекційний центр» (м. Боярка)
ДП «Ліси України»	Державне спеціалізоване господарське підприємство «Ліси України»
ЕОД	Система електронного моніторингу лісових ресурсів
Інструкція № 262	Інструкція з оформлення органами Державного комітету лісового господарства України матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджена наказом Державного комітету лісового господарства України від 31.08.2010 № 262
КПКВК 2709010	КПКВК 2709010 «Керівництво та управління у сфері лісового господарства» (до 24.07.2020 – КПКВК 2409010 «Керівництво та управління у сфері лісового господарства»)
КПКВК 2709060	КПКВК 2709060 «Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді» (до 24.07.2020 – КПКВК 2409060 «Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді»)
Лісовий фонд	Лісовий фонд підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління Держлісагентства
Лісогосподарські підприємства	Спеціалізовані державні лісогосподарські підприємства Держлісагентства
Методика № 414	Методика визначення шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затверджена наказом Міндовкілля від 05 жовтня 2022 року № 414 (зареєстрований у Міністерстві юстиції України 24 жовтня 2022 року за № 1308/38644)
Методика № 3904/1223	Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності, затверджена спільним наказом Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18 жовтня 2022 року

	№ 3904/1223, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 02 грудня 2022 року за № 1522/38858
Міндовкілля	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
МУЛМГ	Міжобласні управління лісового та мисливського господарства
Наказ № 17	Наказ Держлісагентства від 27.01.2020 № 17 «Про затвердження основних засад здійснення внутрішнього контролю в Державному агентстві лісових ресурсів України»
НП(С)БО	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку
ОУЛМГ	Обласні управління лісового та мисливського господарства
Положення про держлісоохорону	Положення про державну лісову охорону, лісову охорону інших лісокористувачів та власників лісів, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 року № 976
Порядок № 1001	Порядок здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 року № 1001
Порядок № 1016	Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів з ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів у лісовому фонді, створення захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 2017 року № 1016
Порядок № 19	Порядок визначення ризиків для відбору об'єктів при плануванні внутрішніх аудитів підрозділами внутрішнього аудиту затверджений наказом Держлісагентства від 27.01.2020 № 19
Порядок № 2030	Порядок обліку пожеж та їх наслідків, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2003 року № 2033
Порядок № 326	Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затверджений постановою Кабінету Міністрів України 20 березня 2022 року № 326
Постанова № 1003	Постанова Кабінету Міністрів України від 07 вересня 2022 року № 1003 «Деякі питання реформування управління лісової галузі»
Постанова № 1062	Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 року № 1062 «Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001»
Розпорядження № 840	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2023 року № 840-р «Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1777»

Стратегія	Державна стратегія управління лісами України до 2035 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р
УкрНДГірліс	Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П. С. Пастернака (м. Івано-Франківськ)
УкрНДЛІГА	Український ордена «Знак Пошани» науково-дослідний інститут лісового господарства і агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького (м. Харків)
ФДМУ	Фонд державного майна України
PEFC	Programme for the Endorsement of Forest Certification. Програма підтримки лісової сертифікації – міжнародна некомерційна неурядова організація, яка сприяє сталому управлінню лісами через незалежну сертифікацію третьою стороною
EBITDA	Earnings before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) — аналітичний показник, що дорівнює обсягу прибутку до вирахування витрат за відсотками, сплати податків та амортизаційних відрахувань

Член Рахункової палати

(підпис)

Віктор БОГУН